

Фото Ксенії Гладішевої

ПРИЗВИЧАЄНІСТЬ ВИРОДЖЕННЯ, або ЧОМУ ВИХІД З КРИЗИ НАМ НЕ ЗАГРОЖУЄ

Віктор БАРАНОВ,
голова Київської організації НСПУ

На початку — кілька засновків.
Перший. Мій приятель Михайло тривалий час, іще за радянщини, виконував якесь особливе доручення Москви у країнах Південної Америки. Після настання української незалежності він, перейнятий патріотичними почуттями, повернувся до Києва з бажанням допомогти рідній, ще геть молодій країні. А що на далекому континенті активно спілкувався з тамтешнім діловим світом, то запропонував кільком аргентинським бізнесменам зробити інвестиції в українську економіку. Ті погодилися й прибули на береги суверенного вже на той час Дніпра. Михайло повів їх до одного з заступників міністра закордонних справ — “переконаного патріота”. Дві години тривала розмова, і що довше вона тривала, то більше зводилася до одного: заступник міністра прихованіше чи відкритіше натякав — а що ж з усього того матиму особисто я?! І коли заокеанські бізнесмени те второпали, вони облишили балачку і вже за парадними дверима міністерства з гіркою сказати Михайлові: “Ми думали, ви Європа є. А ви — дика азіатчина”. І подалися геть.

Другий. Існує міжнародна літературна премія імені Олеса Гончара. Грошову її частину забезпечує німецька сторона: наша землячка пані Тетяна вийшла заміж за німця, і щороку ця родина від своїх статків виділяє помітну суму для нагородження молодих українських літераторів. На початку цьогорічного квітня пані Тетяна знову була на черговому врученні премії, й ми з нею розговорилися. Вона, трішки начувшись про теперішні реалії в Україні, з подивом казала: “В Німеччині для буржуазії престижно давати гроші на охорону здоров’я, підтримку мистецтва, культури, створення нових робочих місць. Там уявлення не мають ви-

трачати гроші на дорожці автомобілі, предмети розкоші, вілли, яхти й таке інше. Це вважають непристойним. Такий буржуа не посміє би носа поткнути в поважне товариство! А що в Україні? У вас — лжебуржуазія і лжекапіталізм!”

Та найцікавіше в розмові з пані Тетяною було далі: виявляється, і Німеччина відчуває наслідки світової кризи. Німці стали ощадливіші в їжі, одязі, закордонних поїздках. Але там у супермаркетах, аптеках, ресторанах не подорожчав на жодну їхню “копійку” жоден продукт чи товар! На жоден уже пошитий, але ще не проданий костюм не навішено нового цітника! Не подорожчала жодна послуга! Нікому з тамтешніх, кажучи по-нашому, діловарів навіть у сні не привиділося, що можна “під кризовий шумок” щотижня чи навіть щодня (як у нашій благословенній стороні) підіймати ціни на продукти харчування, одяг, взуття, стрижку в перукарні, квиток у громадському транспорті, ліки, відсоток банківської позики... Це називається згуртованість нації перед викликами часу, солідарна відповідальність за подолання кризи.

Третій. Кілька років тому на американських заправках ціна на пальне сягнула загрозливого навіть для багатих янкі рівня. Конгрес Сполучених Штатів на спеціальному засіданні спеціальною постановою затвердив граничнодопустиму ціну на пальне, а також запровадив штрафні санкції для порушників у розмірі півтора мільйона доларів (!).

У нас же вартість пального на заправках може сягати хоч і захмарних висот, і все це списується на “закони” ринкової економіки, за якими ціноутворення, мовляв, державному регулюванню не підлягає. Але хіба в США економіка не ринкова? То чому ж там регулювати можна, а в нашому економічному просторі — зась?!

До речі, про пальне. Раніше зростання цін на товари і продукти нам пояснювали

здорожчанням нафти на світовому ринку. Та ось уже добрих півроку вартість нафти в усьому світі впала майже утричі. Чому ж тоді упродовж цього півроку в Україні споживчий кошук дорожчає практично від тижня до тижня? Чому окремі різновиди ліків та медикаментів у наших аптеках порівняно ще з минулою осінню стали коштувати у 2—2,5 рази більше? Де ж наша солідарна відповідальність перед загрозами кризи? Чому влада вдає, ніби все те відповідає законам “перехідного періоду”?

Четвертий. Пригадую сюжет американського кінофільму “Кокони”. Колись на Землі побували представники котроїсь далекої зірки чи планети. А коли настав час покидати Землю, частині прибульців за браком пального довелося залишитися тут. Їх було вкрито на збереження у великі, зовні схожі на волоські горіхи, контейнери й опущено на дно океану. Минув час, і по них прилетіли “гості з космосу”. Щоб не привертати уваги властей, вони вирішили найняти хлопця — власника невеликої шхуни, аби той допоміг дістати кокони з океанського дна. І перше, про що стривожено спитав у “гостей” молодий американець (увага!), — це: “А чи не буде від цього якої-небудь шкоди Америці?” Якої вищої морально-патріотичної позиції вам треба?!

А тепер порівняйте четвертий засновок з рештою — і вам стане зрозуміло, що українське суспільство — гниле, бо аморальне. І процвітання нашої доморощеної “еліти” — то цвіль, пліснява, духовна гангрена, що перекреслює історичну перспективу України в її претензіях на входження до світової спільноти. Та найголовніше — про це всі на всіх рівнях влади знають, про це втомилася говорити засоби масової інформації й хрещений та нехрещений люд, але ніхто не робить жодного поруху, щоб знешкодити цвіль і плісняву.

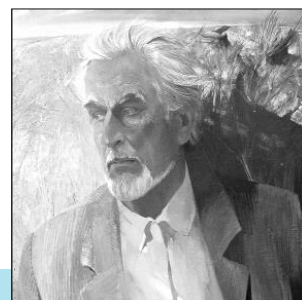
Закінчення на стор. 2

ШЕВЧЕНКОВІ ЗАПОВІТІ І СЬОГОДЕННЯ

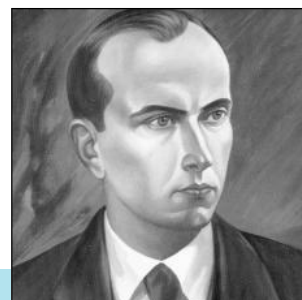
4–5

ЙОГО ПРОФЕСІЯ — ПЕРО

8

РІК БАНДЕРИ

10

НОВИЙ ПОСТУП МОЛОДОЇ ПОЕЗІЇ

12–13

АРТ-КАЛЕЙДОСКОП

14–15

“Основна частина боротьби революційної організації з ворогом — це і є боротьба за душу людини”.
Степан Бандера

СТЕПАН БАНДЕРА — ПРАКТИК, ТЕОРЕТИК, МІСТИК НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ

Ірина ФАРІОН,
м. Львів

Феноменальною є Людина, що змогла дати назву цілому народові — бандерівці. Імовірно, прізвище роду запрограмувало його Долю і стало знаком Свободи і Незалежності поневолених українців. Своім походженням воно сягає латинської мови, з якої поширилося в романську, германську та слов'янську групи мов. Зокрема, італійське слово *banda* означає “корогва, прапор, загінь, зграя” з визначальною мотиваційною ознакою, що сягає готського *bandwa* “прапор, знак”, спорідненого з дієсловом *benda* “подавати знак”; порівняймо з давньоіндійським *bhāh*, що означає “світло”. У французькій мові це слово побутує у зменшеній формі *bandera* (із суфіксом -ер), що означає “пов'язка жіноча”, “стрічка”, “опаска”, “перев'язь” (порівняй *бандероль*, тобто щось перев'язане). Якщо в польську це слово потрапило з французької, то в українську, вочевидь, із польської зі значенням “прапор”. Справді, сам Бандера став прапором змагань за свободу українців. І досі світло цього прапора затьмарює декому розум...

Нещадна, але одухотворена боротьба з трьома окупаційними режимами — польським, німецьким, московським — перетворила його на сакрамент любові і ненависті. Тільки героїчні особистості здатні викликати таку високу напругу полярних почуттів. Де полярність — там життя. Де боротьба — там розвиток. Де позиція — там опозиція. У цьому сутність життя як творення і смерті як забуття чи вічності. Він своїм мисленням і чином перетворив власну наглу смерть на життя його народу як нації. Життям надихав, а смертю смерть подолав. Знаково, що навіть польська газета **“Просто з мосту”** під час Варшавського суду в листопаді 1935 року над С. Бандерою та його 12 однопідсудних, звинуваченими у терористичній діяльності, зокрема вбивстві міністра внутрішніх справ Б. Перацького, писала: *“Хай українських націоналістів буде тільки жменька, проте напруження жертвості, посвяти й героїзму тієї жменьки таке наявне велике, що його вистачає не лише на те, щоб воскресити, а навіть створити націю”*.

Невдовзі з цієї “жменьки” постала понад трихсоттисячна УПА, а на початку 1940-х ОУН стала провідною політичною силою на західноукраїнських землях, у час імперії зла СРСР бандерівці — це найбільша загроза для її існування. Цікавим способом про це свідчить одна з закордонних газет за 13—24 жовтня 1962 року: *“Щоб оцінити важливість проблеми України для радянського уряду, вистачить читати московську пресу і пресу “української республіки”: немає дня, в якому не атаковано б українського націоналізму”* (La Libre Belgique, Bruxelles).

Нині також немає дня, аби московські ЗМІ не паскудили українців. Тепер, попри де-юре Українську державу, націоналісти не представлені у жодній найвищій гілці влади — ні у Верховній Раді, ні в уряді, ні в Секретаріаті Президента. Хіба щойно, у лютому 2009 року, ВО “Свобода” як наступник у безкомпромісових націоналістичних бандерівських змаганнях здобула переконливу перемогу на місцевих виборах, виборовши першого націоналістичного голову Тернопільської обласної ради. Це і є тяглістю і вкоріненням ідеї, що, хоч і штрихпунктиром пробивається кризь го-

лодомори, репресії, розстріли, асиміляцію, псевдodemократизацію, лібералізацію, — але набирає сили, здійснюється і розкривається. Аби стрімко й невпинно відбувалося відродження націоналістичної ідеї у супротиві до лібералізації та глобалізації, варто уважно придивитися до її фундаментального втілення — Степана Бандери.

Ще чотирнадцятирічним Степан, довідавшись про завдані поляками тортури Ользі Басараб — членкині УВО, — застосував їх до себе: загавляв під нігті голки; бичував свої плечі військовим ремнем із залізною пряжкою; затискав до крові пальці, вклавши їх між двері й одвірки; припікав руки до скла нафтової лампи і навіть збирав з долівки розливу зупу, приповідючи: *“Іж, Степане, бо і таку юшку, може, ще доведеться тобі колись їсти”*...

Якось в Академічному домі у Львові зібралася група студентів, серед яких студент-правник у розмові сказав: *“Я до ніякої політики не мішаюся. Я — український студент, і це все!”* Степан, глянувши на нього, іронічно посміхнувся, встав і вийшов. Згодом, як приїшов цей “неполітичний” студент до товариства і став подавати кожному руку, то Бандера відвернувся, заклавши свої руки до кишені. На зауваження друга Г. Мельника, що він спричинився до неприємної ситуації, Бандера відсік: *“Як тобі це не сподобалося, можеш заскаржити мене до суду”*.

За десятки років такого самого “неполітичного” студента зі Львівського педагогічного університету Б. Сташинського завербували московські служби, і він — “неполітичний” — убив Бандеру. Не менш знаковим було ставлення Бандери до партії демоліберального спрямування УНДО, що ратувало за виборчий блок із жидами. Він виразно дистанціював себе як радикала-націоналіста. Таким був кодекс честі і моралі цього юнака. Роки фізичного і морального самовишколу дали нечуваний вислід.

На Варшавському суді, згадує прокурор Желенський, *“від нього була невичерпна енергія та фантастична сила”*; журналіст із польської газети “Батьківщина” зауважує, що цей *“низенький, маленького зросту, худорлявий, з лицем молодого хлопчика, темноволосий, підстрижений, одягнений у чорне вбрання”* чоловік *“думки виявляє у ясній формі, з них видно, що це інтелігентна людина. Відчувається, що ця людина цілком не подібна до більшості*

підсудних”. Вирок — смертну кару (через амністію замінено на довічне ув'язнення) — Степан Бандера та Микола Лебедь сприйняли вигуком: *“Хай живе Україна!”*

Містична сила цього чоловіка виявилася в унікальному епізоді судового засідання Львівського процесу (25. V—26. VI. 1936 р. — звинувачення у державній зраді): *“На самому початку процесу останнім до зали ввели Степана Бандеру. Коли він появився, всі підсудні встали з місць і привітали провідника: “Слава Україні!”* За підсудними піднялися адвокати і глядачі, а за ними — судді, присяжні, журналісти й усі поліцейні функціонери різних рангів. Ось як описав цю подію адвокат С. Шухевич: *“Вони якось механічно поплідносилися в переконання, що на залю увійшов суд або якийсь високий польський достойник. У цей спосіб ціла зала — як один муж — піднялася, щоб пошанувати молоденького Бандеру, коли той входив на залю. “Пане, пане, — говорив я опісля до [судового] радника Тиньки, — ви дивуетесь, що український нарід слухає Бандеру, коли ви самі віддаєте йому такі гонори: всі стає, коли він входить на залю судової розправи”*.

Не менш важливий епізод про містичну силу Степана Бандери залишив його сповідник у тюрмі отець Кладочний: *“Був побожний, релігійний, сповідався, приступав до святого Причастя... Від нього була сила волі й устремління поставити на свійому. Якщо є іберменш (надлюдина), то він власне був такої рідкісної породи — іберменш, і він був тим, який ставив Україну понад усе”*. Унікальність цієї енергетики та сили волі мала безприкладне втілення у манері провадити розмову та ухвалювати рішення. Спогади про це зоставив П. Мірчук: *“На всіх засіданнях Проводу Бандера звертав увагу на діловитість, не любив загальникових риторичних промов, сам ніколи не вживав описового промовництва (пишномовства) й інших здержував від відходження від теми й закінчував кожну точку прийняттям остаточного рішення в даній справі й дорученням, хто відповідає за виконання даного рішення”*.

Перш ніж вимагати від інших, треба було самому стати прикладом безоглядного чину. Ось найважливіші віхи його діяльності, що перетворили Бандеру на символ і прапор визволення українців:

1. Розбудовував ОУН у Калуському повіті й відповідав за розпов-

сюдження підпільних видань у Західній Україні.

2. Із 1932 року був заступником Крайового провідника ОУН, зазнавши п'ятьох арештів за антипольську діяльність.

3. 1933 року ініціював резонансну шкільну акцію *“У боротьбі за душу української дитини”* з видруком і поширенням 98 тисяч листівок та 6 тисяч відозв. У листівці йшлося: *“Українські батьки й матері! Ми мусимо перейти від оборони до рішучого наступу проти польського панування, то є проти польської держави й польського Духа на всіх ділянках нашого життя, в першу чергу в школах”*. У відозві зазначено: *“Молоді друзі! Українські школярі! Не дайте, щоб з Вас вороги зробили яничарів! Не дайте, щоб ляхи обернули Вас у своїх слухняних рабів! Ви маєте бути лицарями й борцями за волю України! Перед Вами велика свята боротьба”*.

4. На знак протесту проти Голодомору, організованого Москвою, як керівник Крайової Екзекутиви ОУН у жовтні 1933 року дав розпорядження про атентат московського консула у Львові. У результаті Микола Лемик убив розвідника НКВС О. Майлова, привернувши таким способом увагу світу до геноциду українців у комуністичній Росії. На Варшавському процесі Бандера сказав: *“Я сам про цей атентат вирішив... Але впродовж цілого того часу я не переживав того, що я переживав тоді, коли висилав двох членів на певну смерть: Лемика і того, хто вбив Перацького...”*, *“але наша ідея в нашому понятті є така велична, що коли йде про її реалізацію, то не одиниці, не сотні, а мільйони жертв треба посвятити, щоб її таки зреалізувати”*.

5. За наказом С. Бандери 15 червня 1934 року Г. Мацейко здійснив атентат на польського міністра внутрішніх справ Б. Перацького на знак протесту щодо нестерпного становища українців у Польщі, зокрема пацифікації краю.

6. З наказу С. Бандери Я. Карпинець виготовив повітряні балони для переправи й розкидання оунівських відозв у Східній Україні, було створено організаційний зв'язок і похідні групи на ці терени.

7. Ініціатор боротьби з місцевими відступниками-прислужниками (“хрунями-угодовцями”) польського режиму. Як вислід — убивство директора львівської гімназії І. Бабія та Я. Бачинського (1934).

8. Ініціатор створення “зелених кадрів”: у зв'язку з посиленням польського терору члени ОУН мали перейти у глибоке підпілля і вести з окупантами непримиренну боротьбу, об'єднуючись у збройні партизанські загони. Одне з їхніх завдань — визволення заарештованих членів ОУН. Цей проект передував зародженню УПА.

9. Перетворення Варшавського і Львівського судових процесів (1935—1936 рр.) на трибуну проголошення націоналістичних ідей і демонстрацію непохитної й незламної поведінки. Як вислід — поразку перетворено на перемогу ідеї національного визволення та свободи. ОУН збагатилася 20 тисячами членів, що протистояли двом імперіям — польській і московській. Під час тих процесів авторитет і популярність С. Бандери так зросли, що народ почав складати про нього пісні й легенди.

10. За час понад п'ятирічного ув'язнення (13 вересня 1939 року у воєнному хаосі втікає з тюрми) провів три протестових голодування — по 9, 13 і 16 днів.

Степан Бандера, 1923 р.

11. У лютому 1940 року після ідеологічних конфліктів з А. Мельником (зокрема, орієнтація останнього на зв'язки з Німеччиною) створено Революційний Провід ОУН на чолі з С. Бандерою, з якого згодом виросла УПА. 3 квітня 1941 року в Кракові на Другому Великому Зборі ОУН С. Бандеру одностайно обрано Головою Проводу.

12. 30 червня 1941 року у Львові проголошено Акт відновлення Української Держави. С. Бандера був співавтором тексту, ініціатором його оприлюднення, взяв на себе відповідальність за його суть перед німецькою окупаційною владою. Як вислід — 5 липня 1941 року арешт і нацистський концтабір Заксенгаузен до 27.IX. 1944 року.

13. 1945 року С. Бандеру разом із Р. Шухевичем та Я. Стецьком обрано до Бюро Проводу ОУН. На вимогу Проводу і задля безпеки життя С. Бандера виїздить за кордон, щоб розбудовувати закордонні частини ОУН, зокрема їхню військову спроможність для боротьби у краї.

Із 1948 року в організації назрівають глибокі внутрішні ідеологічно-організаційні конфлікти між колишніми однодумцями. Опозиція вперто поширює чутки про перехід ОУН в Україні на соціалістичні позиції. А отже, це слід зробити і за кордоном. На знак протесту *“підшивання під фірму ОУН неокомунізму”* 22 серпня 1952 року С. Бандера полишає кермо Голови Проводу всієї ОУН, однак 5-та Конференція ЗЧ ОУН знову обирає його Провідником. Характерно, що цей розрив триває на тлі принаймні шістьох викритих замахів на життя Провідника, останній з яких 15 жовтня 1959 року був успішним. Знаково, що ще 1946 року М. Бажан як представник делегації УРСР на засіданні сесії Генеральної Асамблеї ООН у Лондоні вимагав від західних політичних лідерів видати С. Бандеру як *“залежлого злочинця супроти людства”*.

Особливістю закордонного життя С. Бандери стала його активна публіцистична діяльність як теоретика революційного націоналістичного руху. Видається, що в умовах психологічного дискомфорту серед відчужених своїх і реальної фізичної загрози життю відбувається ідеологічно-філософське осмислення основних життєвих цінностей і констант націоналістичної боротьби. Після бурхливої мілітарної діяльності й викрешування себе на сталь у польських і німецьких тюрмах перо у сильних руках цього чоловікаявило нам Правду про глибокий інтимний людські, національні, релігійні й державницькі цінності. Ще далеко не все опубліковано з його теоретичного спадщини, однак збірка праць *“Перспективи української революції”* (Дрогобич, 1998) — це достатнє відображення його гармонійного внутрішнього життя.

На основі тих праць природно вибудувати ієрархію його засадничих життєвих цінностей за визначальними концептами, себто згустками ментальної свідомості Провідника: БОГ, ДУША, ДУХОВІСТЬ, ІДЕЯ.

Далі буде.

Степан Бандера з родиною в лісі

ЗУСТРІЧ ІЗ ПРЕКРАСНИМ

Лідія ЛУЦЕНКО

Відбувся творчий літературно-мистецький вечір молодого талановитого поета, члена Національної спілки письменників України, лауреата літературно-мистецької премії ім. Дмитра Луценка “Осіннє золото”, лауреата багатьох піснених фестивалів Юрія Тітова. На розсуд глядачів було представлено найкращі пісні з нового компакт-диска “Зву тебе я золотою долею”, який презентували на концерті.

Сила духу, любові й добра у творах Юрія Тітова настільки глибока, аж важко повірити, що вони належать перу людини з особливими потребами. Поезія, яка летить з його душі, — то поезія добра й любові.

Юрій відгукується на всі болі сьогодення. І радіє, коли чує свої вірші й пісні по радіо чи на концертах. Усі, хто побував на презентації, не залишилися байдужими до поезії та його творів.

Спостерігаючи за глядачами, я помітила, як змінювалися їхні обличчя, коли вони слухали вірші чи пісні поета. Люди плакали, аплодували й раділи, бо бачили неймовірний приклад мужності юнака, його

родини, яка покладається на самих себе, хоч Юрко потребує не лише моральної, а й матеріальної допомоги. Прожити на мізерну пенсію чи батьківський заробіток майже неможливо. Та поруч — мама, Лідія Петрівна, без неї Юрко не уявляє життя. Тільки мама розуміє погляд синових очей, вгадує його бажання.

Внутрішні резерви людини невичерпні й незбагненні. Юрій любить музику, книжки, природу, мандрівки. Особливо вразила його поїздка до Канева, на могилу Кобзаря.

У Національній опері Юрій отримав абонемент на безплатне відвідування вистав. Нещодавно відбулася зустріч поета зі студентами Національного гуманітарного університету та учнями Київської гімназії № 32, які читали вірші й виконували пісні Юрія Тітова. Це для автора — натхнення для творчості, адже він теж студент університету “Україна”, представники якого подарували йому фотоапарат.

Пісні й поезії, які звучали на концерті Юрія Тітова, можна охарактеризувати його рядком: “Я люблю. І в жаринах свічуся на добро...”

Творчий вечір у Будинку вчителя підтвердив взаємну любов його шанувальників, народних артистів

України Анатолія Паламаренка та Віктора Женченка, які читали вірші поета.

Численні глядачі щиро вітали оплесками Юрія Тітова, його маму Лідію Петрівну, батька Миколу Леонідовича і хрещену маму його пісень — Тамару Іванівну Луценку, а також ведучу Нелю Даниленко та виконавців пісень Маркіяна Свята, Світлану Мирводу, Оксану Калінчук, Віктора Шпортюка.

Із теплими словами поваги та

вдячності виступили президент Міжнародного фонду Святої Марії Ганна Матіко-Бубнова, отець Анатолій, духовний наставник Юрія зі Свято-Макаріївської церкви, поет Владлен Ковтун, меценат Володимир Романенко, який безкорисливо допомагає родині у побуті й творчості — видає диски та книжки поета.

А ми щиро дякуємо організаторам вечора за зустріч із прекрасним.

ПАХОЩІ М'ЯТИ СТЕПОВОГО КРАЮ

Олександр ДРОБАХА, член НСПУ, голова Вишгородського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Не раз у Хотянівці, у Вишгороді згадуються поетичні рядки нашого земляка Кузьми Грищенка. 10-й... 15-й... 18-й рік Української Незалежності... У газетах, на радіо звучать імена, виблискують ордени, медалі на грудях тих, хто служив чужій імперії. Нині багато з нас заплуталися: де справжні подвижники і герої української справи, а де слуги імперії, далекої нам культури? Ось вони під прикриттям лицемірних гасел: “визвольна місія” тощо красуються в деяких українських музеях (точніше, в музеях самокупції).

Якось вдалося розшукати у книгозбірні Вернадського повідомлення про Кузьму Грищенка, визвольного зусиллями закордонних українців з нацистського концтабору...

Українські патріоти посприяли виданню першої збірки поезій “Гримлять дороги” у Празі 1944 року під псевдонімом Олесь Журба (виявити мені цю книжку в київських книгозбірнях не вдалося).

Кузьма Грищенко вчителював у Микільській Пустині, згодом працював на Київській ГЕС. Був добре знайомий із Михайлом Стельмахом, зустрічався з Павлом Тичиною, Володимиром Сосорою... Після концтабору, як і багато нашого люду, по-невілься в Західній Європі. Тужив за рідним краєм, врешті довірився шаленій радянській пропаганді, повернувся додому 1946 року. Побачив: тут триває поневолення українців, у Західній Україні кипить національно-визвольна боротьба.

1948 року Кузьму Грищенка заарештували, прирівняли до диверсанта і терориста й засудили на 25 років. У виданнях “Літературна Україна” (10.04.2008), “Вечірній Київ” (7.03.1997), спогадах поета Василя Борового (м. Харків) — коротенький життєпис, вірші 1940—50-х років. Чи не в тім була крамола поета, що в них бринить туга за Україною, за Хотянівкою, рідними?

Тримаю невеличку збірку “Невольничі пісні”, яку зберіг побратим нашого земляка Антон Жданюк з Костополя Рівненської області й видав за його коштів Анатолій Карпюк 2005 року. У поезіях — страждання і непокоя.

Тюремники довідалися про його твори й застерегли:

— Брось пісать стіхі — сгноім!
— Ось тоді й перестану!

Про Кузьму Грищенка як унікальний талант, нищити таборами, згадує в “Літературній Україні” письменник зі Львова Тарас Салига: “Вірші Кузьми Грищенка — суворий реалізм тюремного буття”.

Після повернення з таборів здоров'я було підточене Запор'ям. Однак трудився, допомагав сім'ї й писав захалявне. Потім потрапив в аварію. Ставши інвалідом, наполегливо працював над написаним раніше. Мав намір видати збірку... Та не судилося.

Із листа Жданюкові: “Куди не поткнешся — сама брехня: обіцянки, паскудство, лицемірство. Ось коли відчув огидність нашої “справедливості”: людина людині — брат, друг і т. д.”

Кузьма Грищенко пішов із життя 27 квітня 1973 року. Поховали на цвинтарі Берківці. Та маємо його “Невольничі пісні”, які видали Костопаля. Маємо змогу ознайомитися, виникнути у трагічну долю і вірші нашого земляка-поета.

Його рідна школа у рідному селі має такі здійснити давній намір створити меморіальну кімнату поета, а сільській раді на чолі з Володимиром Грищенком варто посприяти, щоб односельці назвали одну з вулиць іменем краянину. Пам'ять одухотворює життя.

Олена ШУЛЬГА

У кожного народу є постаті першої величини, яких не затьмарює ні пил століть, ні забуття, ні заборони, ні обрізування. Саме про таких світочів пише Віктор Лупейко. До книжки увійшли нариси-роздуми про видатних діячів українського Відродження і недавнього часу. Вона стане незамінною вчителям, старшокласникам, усім, хто глибоко цікавиться історією й особистостями, які вплинули на історичні процеси.

Це не просто біографії, а детальний опис життя і діяльності видатних постатей. Спадщина цих діячів української культури і досі майже недоступна для шкільного вчителя-практика, а видання минулих століть можна знайти у книгозбірнях вищих навчальних закладів лише в окремих примірниках.

До книжки увійшли нариси нині покійного Олександра Лупейка, сина й однодумця Віктора Юхимовича, “Слобожанський гарт”, “У хвилях різнокольорових революцій”, “Під чужим небом” про Микиту Шаповала з коротенькою передмовою батька.

БУДІВНИЧІ НАЦІОНАЛЬНОГО ДУХУ

Імена багатьох духовних провідників нашого народу, які утвердили вітчизняну культуру серед світових, лише віднедавна відомі загаломі. За тоталітарних часів їх піддавали остракізму, їхні твори забороняли, інших знаємо як видатних “російських” діячів. Проте саме українці явили світові “Повість минулих літ”, “Слово о полку Ігоревім”, “Руську правду” (Ярослав Мудрий), “Повчання...” (Володимир Мономах), “Слово про закон і благодать” (Іларіон) та інші історичні пам'ятки, які засвідчують надзвичайно високий інтелектуальний рівень далеких у часі, але близьких за духом наших предків. У надрах українського Середньовіччя — одухотворені постаті високоосвічених письменників, духовенства, воїнів, які дивували Європу інтелектом. Про них, а також про їхніх спадкоємців — нова книжка історика, письменника, заслуженого вчителя України, лауреата літературних премій імені Григорія Косинки і “Благовіст” Віктора Лупейка “Витязі української духовності”.

Віктор Лупейко виступає як історик, літературознавець і критик. Звичайно, не в усьому він першовідкривач, бо багато фактів відомо з інших джерел, але заслуга автора в тому, що він тлумачить їх із позиції небайдужого, що всі вони зібрані під однією обкладинкою.

Віктор Лупейко — уродженець Донеччини (тієї її частини, що історично належить до Слобожанщини), який пов'язав свою долю

спершу з Прикарпаттям, де, закінчивши історико-філологічний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаника, тривалий час жив і працював учителем, а згодом із Київщиною, де живе й активно, попри вже поважні літа, працює. Вперше його ім'я голосно й безкомпромісно прозвучало на весь іще тоді СРСР

Микола Вінграновський виступає в Будинку кіно (Київ, 4 грудня 1986). Фото Дмитра Чередниченка (в Україні друкується вперше)

Галина КИРПА

7 квітня 1961 року “Літературна газета” друкує добірку віршів Миколи Вінграновського, які, за словами Івана Дзюби, “лишилися в українській поезії її непритриманими перлинами”. З'ява того могутнього таланту стала подією назавжди. Відтоді хотілося знати про все, що

стає затісно в залі. Воно мовби протинає стіни — здіймається до небес і розпросторюється на всі небокряї.

На сцені — характерник, що привселюдно обертається в човен, у бджолу, в дерево, в квітку, в дощ, у чорта, у вечір та й у все, що є сущого на цьому Божому світі. На сцені — маг, що словом малює рід-

«ХВИЛИНУ ТОМУ БУВ Я ЧАРОДІЙ...»

він робив: що писав, знімав, говорив. Не обходився увагою жоден його вечір, мало того — кожен вечір ставав подією. Надто для нас — молодих і необтесаних. Як зараз бачу: сягнистою ходою він, мов той баский кін, що мчить проти вітру, виходить на сцену. Постава — горда, очі — гарячі. Лицар нації. Уособлення української гідності. Носій нехситної правди. Щедро обдарований оплесками, він починає чародіяти словом, і від того дійства його слову

ні серцю краєвиди — Дніпро, степ, небо, зорю, ліс, водночас освячуючи їх такою любов'ю, від якої вони стають безмежно святими й перед ними хочеться вклякнути, як перед іконами.

Але, звісно, найбільша розкіш була залишатися з його словом наодинці. Пам'ять нанизувала цілу вервечку слів, викладала з них унікальну мозаїку неповторних “вінгранізмів”, що потім будь-де й будь-коли могли зринати на гадку: “і хилитався човен до човниці”, “піввітру пахло ще теплом, його генька ж половина ішла”, “коло тебенько я — дивись”, “один, як ніколинськи”. Напевно, в жодній літературі світу немає схожого на нього поета...

Хрестоматійний Шевченків шедевр “Садок вишневий коло хати” немов знаходить продовження в хрестоматійному шедеврї ХХ ст. “Ластівко біля вікна”, де своєрідною заповіддю нації звучить суто вінграновське прагнення вдатися “в небо, Вітчизну і волю”.

Надзвичайно людяна, тонка й зворушлива проза (“Гусенятко”, “Батько”, “Первінка”, “Манюня”, блискучий роман “Наливайко”, іс-

торичні есеї “Чотирнадцять століць України”) — усе те писано рукою Поета, і всіма тими творами він якось побожно й по-чоловічому шляхетно цілував “руку своїому народу”. То був його, вінграновський, вияв найвищої любові...

Микола Вінграновський покинув білий світ наприкінці весни 2004-го, коли травень уже готувався прочиняти віконце в літо. Чародій зійшов зі сцени, лишивши невидимим для стороннього ока свій останній краєвид. Що діялося в горішньому небесному світі, коли зупинилося серце Поета? Чи закалати там дзвони, чи запала така тиша, що було чути, як на дереві росте новий листочок? І, либонь, у тій надтишній тиші його гучний голос перейшов на шепіт:

Може бути, що мене не буде,
Перебутній час я перебув,
Але будуть світанкові губи
Цілувати землю молоду...

Атож, сталося непоправне — Поет перебув свій час. Його човен, по вінця повен земних радощів і страждань, перехопила течія часу іншого й понесла туди, де перебуту немає кінця-краю. Течія, що забирає навіть найкращих...

ПОСТАТЬ В ІСТОРІЇ Й НАЦІОНАЛЬНІЙ ПАМ'ЯТІ

Виповнилося 130 років від дня народження Голови Директорії УНР, Головного Отамана військ УНР, полтавця Симона Петлюри

У Полтаві відбулася дводенна всеукраїнська наукова конференція з нагоди 130-річчя Симона Петлюри. Її влаштували Український інститут національної пам'яті, облдержадміністрація, зокрема, Головне управління освіти і науки, й господар — Полтавський державний педагогічний університет. Учасників наукового форуму привітав ректор університету, професор Микола Степаненко, а заступник голови облдержадміністрації Надія Мякушко висловила сподівання, що у Полтаві все-таки встановлять пам'ятник Голові Директорії, Головному Отаману військ УНР, видатному публіцистові, літературному критику, журналісту.

Заступник голови УІНП, доктор історичних наук Владислав Верстюк зачитав привітання від Президента України Віктора Ющенка. У ньому, зокрема, йдеться: “Симон Петлюра посідає особливе місце в історії. Він став символом національного визвольного руху та українського державотворення початку ХХ століття.

Нашому народові та світовій громадськості десятиліттями нав'язували сфальсифіковані уявлення про його життя й боротьбу. Комуністичний режим доклав усіх зусиль, щоб очорнити людину, яка присвятила себе справі незалежності України, стояла біля витоків її державності, відіграла провідну роль у створенні вітчизняного війська.

За останні роки ми багато зробили для відновлення правди про багатьох національних лідерів. Переконали, що глибоке й об'єктивне вивчення діяльності Симона Петлюри, належне вшанування пам'яті цього великого українця є нашим патріотичним обов'язком як перед попередніми, так і наступними поколіннями.

Зичу учасникам форуму плідної роботи й нових успіхів в ім'я України”.

У роботі конференції взяли участь історики із Запоріжжя, Кам'янця-Подільського, Ки-

Квіти до меморіальної дошки Симонові Петлюрі на приміщенні колишньої духовної семінарії. Фото Юлії Карпачової

ева, Інституту історії НАНУ, громадські діячі, чий ґрунтовні доповіді засвідчили науковий підхід до вивчення історичної постаті, яка стала символом національно-визвольного руху. В рамках конференції відбувся перегляд документального фільму “Непрощені”.

80 % користувачів сайту Українського інституту національної пам'яті висловилися за встановлення у Полтаві пам'ятника Симону Петлюрі.

До відомості з нагоди 130-річчя з дня народження Симона Петлюри долучилися Кіровоград, Донецьк, Чернігів та Сімферополь. У науковому Інтернет-форумі взяли участь полтавські науковці-петлюрознавці Тарас Пустовіт, Віктор Ревегук та Микола

Якименко. Ішлося, серед іншого, про петербурзький та еміграційний періоди в житті Петлюри. Згадали про те, що саме наш земляк свого часу опікувався упорядкуванням могили Тараса Шевченка на Чернечій горі.

«ПОЛТАВСЬКА ПЕТЛЮРІАНА»

У Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М. Остроградського презентували сьоме число науково-публіцистичного збірника “Полтавська петлюріана”. В її основі — матеріали восьми Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 2006 року. У презентації взяли участь заступник голови облдержадміністрації Сергій Соловей, заступник голови обласної ради Петро Ворона, начальник Головного управління інформаційної та внутрішньої політики облдержадміністрації Олег Пустовгар, науковці, письменники, представники національно-патріотичних громадських організацій області.

“У Полтаві повинна бути не скромна меморіальна дошка, а величний пам'ятник Симонові Петлюрі. Я переконаний: так і буде, вся патріотична громадськість докладе до цього максимум зусиль. А якби встановлення пам'ятника залежало тільки від мене, замість дати смерті я викарбував би на ньому фразу: “Герої не вмирають”. Петлюра загинув тільки фізично, його дух сьогодні з нами. Свідчення тому — і вихід у світ “Полтавської петлюріани”, — наголосив Сергій Соловей. Він подякував усім, хто долучився до випуску збірника.

Книжка побачила світ у видавництві “РІК” за підтримки Головного управління інформаційної та внутрішньої політики облдержадміністрації. Її упорядник — заступник директора Державного архіву Полтавської області, голова Полтавського міського об'єднання “Просвіти” Тарас Пустовіт. До редколегії увій-

шли єпископ Полтавський і Кременчуцький УПЦ КП Федір, голова облдержадміністрації Валерій Асадчев, заступник голови Українського інституту національної пам'яті Владислав Верстюк, голова обласного об'єднання “Просвіти”, народний депутат Микола Кульчинський, науковці Дмитро Степовик, Олександр Білоусько, Віктор Ревегук, Володимир Мокляк, Віталій Ханко, Петро Ротач.

Відкривається книжка віршем Дмитра Павличка “На могилі Симона Петлюри” і передмовою Миколи Кульчинського. Вона містить 17 публікацій, автори яких — історики, дослідники, краєзнавці з Полтави, Києва, Вінниці, Донецька, Дніпропетровська.

У виданні розглянуто різні аспекти державотворчої, військової, політичної діяльності Симона Петлюри, наведено окремі його листи до літературознавця, публіциста, міністра закордонних справ УНР Андрія Ніковського. Авторі знайомлять читача з життєвим шляхом полтавців Миколи Міхновського (ідеолога українського націоналізму) та Дмитра Шульги (діяча кооперативного руху), уродженця Кобелячини, сотника Армії УНР Андрія Левченка, науковця Никифора Григорієва й інших чільних діячів Української Народної Республіки.

Учасники презентації також переглянули виставку документів та фотоматеріалів доби УНР, підготовлену Державним архівом Полтавської області.

Попередньо опрацювавши документи, фахівці служби вирішили їх оприлюднити для подальшого дослідження науковців та істориків. Тож один оригінал і десять копій цих листів віднині зберігатимуться в обласному краєзнавчому музеї. Директор музею Катерина Фесик подякувала Василеві Богдану за дарунок.

Указ про розсекречення архівних матеріалів, пов'язаних з добою визвольних змагань, комуністичними репресіями і Голодомором, підписав у січні цього року Президент України Віктор Ющенко.

Матеріали підготувала Тетяна АЛЕКСАНДРОВА, прес-служба Полтавської облдержадміністрації

КІНО ПРО НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕРОЯ

Перегляд документальних стрічок — таку форму знайомства з постаттю видатного державника Симона Петлюри обрали для студентів Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка. У той час, коли їхні однолітки-гуманітарії з педуніверситету слухали виступи провідних істориків на всеукраїнській науково-практичній конференції, студенти технічного ВНЗ вдивлялися в кадри кінохроніки початку ХХ століття.

“Прикро, що в Україні досі майже не відзнято художніх фільмів про наших національних героїв, зокрема про Симона Петлюру. Мабуть, багато з вас дивилися російську стрічку “Адмірал”, в якій, звісна річ, трохи ідеалізовано генерала Колчака. Росіяни визнали його героєм, тепер популяризують серед молоді. А в нас, окрім сучасних художніх фільмів про Українську Повстанську Армію режисера Олеса Янчука, схожих кінокартин поки що нема. Тому запрошуємо перегляну-

ти документальні передачі про нашого славного земляка Симона Петлюру”, — звернувся до юнацтва один з ініціаторів показу, начальник Головного управління інформаційної та внутрішньої політики облдержадміністрації Олег Пустовгар.

Документальний фільм “Він з когорти вождів” журналіст ОДТРК “Лтава” Сергій Блавацький створив ще 2006 року. Його неодноразово транслювали в ефірі обласного телебачення, а торік демонстрували в кількох ВНЗ Полтави. У студентів фігурують авторитетні полтавські науковці Тарас Пустовіт, Віктор Ревегук, Володимир Мокляк, Микола Якименко, київський дослідник Юрій Шаповал.

Передача Першого Національного телеканалу з циклу “Аудієнція” — свіжа, квітнева. Знімальна група перебувала на Полтавщині. Тому в програмі, окрім думок столичних істориків, звучать і коментарі голови облдержадміністрації Валерія Асадчева, представників наукової інтелігенції краю. Передачу вже транслювали на каналі УТ-1, тепер її покажуть в освітніх закладах області.

«СИМОН ПЕТЛЮРА» У ТЕРНОПІЛІ

Ліля КОСТИШИН, м. Тернопіль

Вийшла в світ перша книжка циклу історичних романів “Симон Петлюра” (“Стрижені коні”) письменника, драматурга, заслуженого діяча мистецтв України, заступника голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка Василя Фольварочного. Перша презентація відбулася в Тернополі, адже саме в тернопільському видавництві “Джура” народилася книжка. Її художнє оформлення здійснив тернопілець, відомий у краї живописець і графік Євген Удін. Зрештою, сам автор родом із Тернопільщини — села Нападівки на Лановеччині, куди часто навідується до матері й сестри.

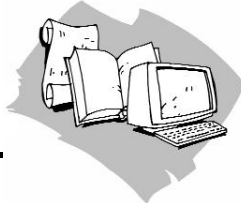
Василь Фольварочний не приховував емоцій від першої зустрічі зі зойно віддрукованою книжкою. Він висловив захоплення

якістю поліграфії, оформлення й подякував видавництву за працю, виконану з любов'ю.

Ті, хто стежить за сучасним літературним процесом, уже мали змогу ознайомитися з уривками роману, що публікувалися в журналі “Літературний Тернопіль”, газетах “Літературна Україна” та “Слово Просвіти”.

Перша книжка циклу вийшла з друку напередодні 130-річчя з дня народження Симона Петлюри. Протягом 2009-го — Року Петлюри в Україні — світ побачать наступні три-чотири романи циклу.

Василь Фольварочний — автор восьми поетичних, чотирьох публіцистичних книжок, чотирьох романів і двадцяти п'яти п'єс — за сім літ написав п'ять книг роману-епопеї, а всього їх має бути десять. Вивчаючи постать Симона Петлюри, автор вирішив створити не монографію, а художню річ, щоб читач сприймав твір серцем. Автор поставив за мету передусім змалювати особистість, а вже через неї — історичний період, “щоб когось із молодих захотілося пройти шляхами Петлюри”. Василь Іванович каже, що писав передусім для молодого читача, бо він має знати історію.

ШЕВЧЕНКОВІ ЗАПОВІТІ І СЬОГОДЕННЯ

20 травня в “Укрінформі” Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка провело засідання “круглого столу” “Шевченкові заповіді і сьогодні”.

Чи дослухаємося ми до настанов Шевченка сьогодні? Відповіді просвітяни шукали разом із народними депутатами України, лауреатами Шевченківської премії, відомими митцями, громадськими та політичними діячами.

“Слово Просвіти” знайомить читачів із найцікавішими виступами.

**Євген БУКЕТ,
Оксана ЗАГОРОДНЯ**
Фото **Євгена БУКЕТА**

Павло МОВЧАН, народний депутат України, голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка:

— Розмірковуючи над темою сьогоднішнього “круглого столу”, ми робили головний акцент на тій постаті, яка є визначальною для України. Тому тема “Шевченкові заповіді і сьогодні” є загальнонаціональною, а не тимчасовою. Ідеологія Тараса Шевченка сформувала українську націю, Українську державу і, без сумніву, його ідеологія впливатиме на всі стани майбутнього і сьогоднішні.

Сформована Шевченком система ідеологем є нагальною вимогою до української нації бути чесними, порядними, істинними українцями. Він не щадив нікого у своїй творчості, жодної історичної постаті. Він ставив високі вимоги, він бачив модель України — країни братолюб'я і єднання. Чи вона висвітлюється хоч одним боком сьогодні, чи присутня взагалі та система цінностей, яка, власне, і давала можливість Шевченку формулювати цей образ України? Що ми зберегли, що втратили дорогою до незалежності? Чи ці посттоталітарні роки, які ми зараз з вами переживаємо, і є свідченням того, що наші втрати надзвичайно великі? Саме ці питання були маршрутними сполуками для зібрання учасників “круглого столу”.

Сподіваюся, ми з’ясуємо, чи це та Україна, яку своїм пером, пензлем творив Тарас Григорович. Чи все те, що ми робимо, відповідає вимогам і критеріям, які є загальноукраїнською ідеєю.

Нещодавно прочитав статтю, яка є свідченням, з чим ми зіткнулися у нашій незалежній Україні. Шалені опоненти незалежності України, вигохані в лоні української влади, присутні як парламентарі в українському парламенті, вимагають демонтажу України

офіційно, і жодні органи не застосовують жодних санкцій! Маю на увазі публікацію Дмитра Табачника про те, що ми повинні мати “федеральное устройство в обязательном порядке. Это повлечет за собой кардинальные изменения всех организаций власти и полностью ликвидирует галицианизацию Украины”. Те все, що називається поверненням України в своє лоно, вихід із посттоталітарного важкого періоду, в якому все-таки українська людність почувалася набагато затишніше, набагато ближче до своїх витоків, сьогодні розстрілюється щоденно з дрібно-та великокаліберних мушкетів. Маю на увазі засоби масової інформації.

22 травня ми поїдемо до пам’ятника Шевченку і вчергове говоритимемо про те, що з грудей його треба зняти той пам’ятник, що поставила радянська влада, і пересунути далі, повернути хрест. Ми вкотре чутиємо про те, як палко любимо і шануємо Тараса Шевченка, побачимо чергові випуски на наших національних каналах, яких, до речі, залишилось зовсім небагато. Можемо назвати КД ТРК, Перший Національний канал та обласні державні телерадіокомпанії. Інформаційні ресурси передаються громадянам інших держав, внаслідок чого такі радіо як “Алла” та інші захоплюють телерадіопростір. У яких ще державах таке відбувається?

Сьогодні ми зібралися у стінах “Укрінформу”, щоб обговорити, чи ми можемо за таким інерційним рухом вибудувати Україну. Серце України — Чернеча гора — реконструюється сьомий рік поспіль... Згадую, порівнюючи, як був у Китаї на могилі Сун Ян Цена — батька Китаю, де тисячі груп людей з різних куточків Китаю ідуть до цієї могили, аби доторкнутися до святого місця. А нам опоненти кажуть, що це непотрібно, що процес ідентифікації шкідливий, що “шкідливо бути українцем”...

Микола Жулинський презентує фототипічне видання “Кобзаря”

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, письменник:

— Колись я писав книжку про Естонію і мене цікавило, звідки походить найвідоміший естонський епос. Автор епосу — Крейнцвальд. Один знайомий естонець сказав, що вони вважають цього автора народом...

Тоді подумалося про наші, українські справи — Тараса Шевченка і ставлення держави до нього. Можна сказати, що яка держава, таке й ставлення до Кобзаря. Це наше небажання, лінощі. Як писав Самійленко, що облюбувавши фортецю-піч, ми не можемо оборонити щось більше за свою піч.

Богдан ЧЕРВАК, директор департаменту Держкомтелерадіо:

— На тлі реалій Шевченко залишається чи не єдиним інститутом Української держави. Президент України з рейтингом 2 %, переполовинений уряд, Верховна Рада не працює. Судова система дискредитована. Єдиний Шевченко, як духовний інститут Української дер-

жави, не скомпрометований. І хоч як парадоксально це звучить, він працює.

Коли йдеться про роль ЗМІ у висвітленні подій, про які говорив у вступному слові Павло Мовчан, то тут справді більше питань, ніж відповідей. Ми стали заручниками ситуації 1991 року, коли на тлі захоплення західним настільки лібералізували інформаційний простір України, що аж тепер побачили, які проблеми це спричинило. Скажімо, Національна телекомпанія України не є повноцінним національним каналом, бо мовлення не розпочинається та не закінчується гімном України. У години, коли має звучати гімн, мовить телерадіокомпанія “Ера”, власник якої — один із відомих олігархів, тож усі спроби зробити Національну телекомпанію українською марні.

Нам нав’язують ідею суспільного мовлення. Ми свого часу думали, що воно розв’яже всі наші проблеми з інформаційним простором. Але згодом стало зрозуміло, що коли йдеться про суспільне мовлення, то мається на увазі фак-

тично ліквідація інформаційного простору, який перебуває в руках держави. У цьому контексті важливо порушити питання каналу “Культура”. Хто його дивиться, яке його змістове наповнення? Схожі канали в Росії чи інших країнах мають колосальний вплив на формування національної свідомості.

Зараз слід ухвалювати радикальні рішення щодо нашого інформаційного простору. Не треба озиратися, що про нас подумують на Заході, на Сході. Потрібні рішучість, патріотизм, професіоналізм, щоб підняти українську справу до Шевченкових заповітів.

Ганна СКРИПНИК, директор Інституту етнології й фольклористики НАНУ, академік:

— Працюючи над підготовкою четвертого тому історії української культури, я ще раз усвідомила, що XIX ст. подарувало нам не тільки когорту письменників, художників, а й передусім інтелектуальну потугу в особі провідних діячів — Антоновича, Грушевського, Чубинського та інших, які інтелектуально запрограмували українство як етнічну цілісність. Саме вони задекларували перед усім світом мовою фактів, що українство — це самодостатня етнічна спільнота, яка має перспективу. Пробудив до цього саме Шевченко. Він, геній, подарований вищими силами нації у часи бездержавності й лихоліть, своїми творами заклав концепцію української ідентичності. Він виокремив українство із всеросійсько-етнічної стихії. Кобзар вказав, апелюючи до однопічців та опонентів, що “ви на москалів не зважайте, у них народ і слово, і у нас народ і слово. Хай вони по-своєму пишуть, а ми пишімо по-своєму”. Це не передбачало приниження російської етнічності, воно апелювало до свідомості українства.

Тараса Шевченка недооцінюють, ми дозволяємо знеславлювати і самого Шевченка, і тих діячів, що працювали разом із ним. Ми дозволяємо знеславлювати нашу минушину, показуючи, що вона неспроможна була ствердитися і, як нині деякі політологи вважають, що волею Москви нам подарована незалежність.

Микола Нестерчук, Дмитро Ломачук, Володимир Гарбуз, Олександр Степанченко

Нині, як ніколи, загострилася мовна і культурна проблематика в Україні. Держава не може ствердитися, якщо не буде загальнодержавної ідеології, якщо не буде виконано і чітко прописано загальнонаціональні консолідаційні механізми. І незалежно від наших етнічних складових мусимо формувати загальнонаціональну ідею, яка нас об'єднала б. За роки незалежності ми не просто не придбали, а навпаки — втратили у національній консолідації. Ми втратили орієнтацію на загальнодержавницькі цінності. Мова як маркер надзвичайно багато важить для України. За статистикою, за час незалежності південь і схід України зросійщилися на третину. Це свідчить, що саме державний чинник належно не працює. Ми втрачаємо національно свідому еліту, часто із суб'єктивних причин. Тому маємо дбати про механізми згуртування, солідарності. Отже, треба з повагою ставитися до проблем мови, культури як важливих чинників держави.

Володимир СКЛЯР, доцент Харківського національного технічного університету:

— Шевченкові заповіти — символ українства, архетип української національної свідомості. Творчість Кобзаря — це творчість не просто генія, а людини, яка об'єднує “мертвих, живих і ненарождених”. Шевченко формував українство, і найголовніша ознака цього процесу — його рідна мова.

Усі спроби дискредитувати Шевченка — це спроби зруйнувати українську національну свідомість. Антиукраїнські сили намагаються видати неприродне маргінальне розуміння за норму, коли етнічним українцям нав'язують як рідну російську мову. Це перехідний етап до цілковитої асиміляції етносу. Це давнім римлянам було відомо: “Чия влада, того й мова”. Аналізуючи ситуацію в Україні, можемо сказати навпаки: “Чия мова, того й влада”.

Росіяни та зросійщені українці займають, як і в радянській час, домінуюче становище в Україні. Хоч у демографічному сенсі українці й переважають, у комунікативному просторі нас менше. Ситуація складна навіть у Києві. Українці за свідомістю складають лише частину творчої, освітньої, наукової інтелігенції, вони значно менше представлені в політичній, адміністративних органах (особливо на півдні та сході) й найменше — серед фінансово-промислових груп.

Стереотип, нав'язуваний протягом багатьох років, буцімто російська — це мова передового міста, а українська — відсталого села, досі побутує. Українська меншовартість працює вже на рівні підсвідомості.

Асиміляція торкнулася двох поколінь. Перше покоління приїхало колись у місто — українська мова рідна, російську змушені були вивчити, щоб пристосуватися. У другому поколінні рідною стає російська, а українська другорядною — для спілкування з дідусем і бабусею в селі. Ніхто не відмовляється від рідної мови на користь значно більшого етносу. Тому російськомовні українці — це насправді росіяни українського етнічного походження.

Борис ОЛІЙНИК, Герой України, голова Українського фонду культури, академік:

— Уже не один рік говорю, що, на превеликий жаль, у нас нині немає держави в класичному розумінні. Де ви бачили суверенну державу, інформаційний простір якої був би окупований іншими країнами? Як я плануватиму міжнародну політику, коли в мене в паспорті знято ознаку національності? Звідки мені знати, скільки українців, а скільки інших народів? Може, ми вже меншіна?

Хтось нам підкинув термін “деполітизація”. Як пропагуватиму ук-

Михайло Слабошпицький, Ганна Скрипник, Борис Олійник

раїнську ідею, якщо я деполітизований? У тій системі, яку ми нині не хвалимо, із жовтень починали виховання. Хтось вважає, що це добре, хтось — погано, але тоді була державна політика.

Звичайно, мовними проблемами має займатися держава. І не треба боятися, що хтось скаже, що ми нав'язуємо. Чого ми зараз у гіршій мовній ситуації, ніж за радянських часів? У нас із вами етнічний деміург. Чого ж мовчати?

Треба змінювати ситуацію і з Шевченківськими святами. Я був одним із тих, хто “пробивав” їх за завданням Олеса Гончара. Тепер вони перетворюються на політичні спекуляції.

Тарас Григорович несе нас на своїх плечах уже два століття. Щось і ми повинні для нього зробити. Він — величина постійна, тож час і нам перестати скаржитися і почати діяти.

Олександр СТЕПАНЧЕНКО, голова Одеського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка:

— Хотілося б говорити про приємніші речі, але ситуація в нашому місті не сприяє тому, щоб казати про позитивні зрушення. За останні два роки (після того, як з'явився Марков, який очолює партію “Родина”) ступінь українофобії зріс. Відбулися політичні акції, які можна розцінювати як антиукраїнські й сепаратистські. Очільник партії співпрацює з російськими спецслужбами, які фінансують ці акції. В Інтернеті є відео цих подій, де сам Марков б'є членів товариства “Просвіта”. Міліція вдає, що нічого не відбувається.

Цього року бойовики Маркова напали на співробітників СБУ, звалили їх на землю, били. Проти нього порушено дві кримінальні справи, але він на свободі, приходить до Савіка Шустера і розповідає про свою партію. Хоч за такі дії в будь-якій країні давно сидів би у тюрмі.

Свіжа резонансна подія — 17 квітня в Одесі вбито Максима Чайку, керівника молодіжної організації “Січ”. Деякі ЗМІ намагаються зробити з нього фашиста, хоч це брехня. Юнак відвідував “Просвіту”, гуртував навколо себе молодь. Це багатьом не подобалося.

Відома заява СБУ, де зазначалося, що Марков причетний до фінансування “Антифа”, структури, що вбила Максима Чайку. Відомо, хто вбив — колишній член КПУ, ПСПУ, що постійно носив ніж, а цього разу його використав. Окрім Чайки, він порізав ще одну людину.

Усі ці структури, люди, події пов'язані між собою. Одеса перетворилася на центр українофобії й сепаратизму. І це все дуже небезпечно.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, директор Інституту літератури імені Т. Шевченка, голова Комітету з Національної премії України імені Т. Шевченка:

— Високо ціную ініціативи товариства “Просвіта” щодо “круглих столів”. Можливо, їхній громадський розголос ще не такий широкий, але ця ініціатива дає нам змогу актуалізувати проблеми.

Нам потрібно об'єднати інтелектуальні сили. Без національної еліти не змінимо ситуації. Державну політику слід стимулювати ініціативами інтелектуальної еліти, передусім гуманітарної. Ми намагаємося впливати через Національну раду з питань культури й духовності, Шевченківський комітет, через “Просвіту”.

Указом Президента “Про деякі заходи щодо популяризації класичної української літератури та збереження літературної й культурної спадщини” передбачено підготовку до видання творів класиків української літератури, повних зібрань творів, літературних архівів письменників-класиків. Започатковуватимемо серійні видання архіву української класичної літератури, репресованих письменників, епістолярної спадщини, продовжуватимемо серію “Бібліотека української літератури”.

Скільки існує незалежна Україна, з'являються укази Президента, постанови уряду, сотні доручень, а зрушень у тому, щоб створити науково-дослідний культурно-інформаційний центр “Шевченківський

дім”, у якому має бути приміщення для збереження рукописів класиків української літератури, немає. Проблема — земельна ділянка.

В Інституті літератури є фонд № 1, де зберігають майже всі рукописи Т. Шевченка, але умов для зберігання цих фондів нема. В інших інститутів така сама проблема. Напередодні 200-річчя Т. Шевченка видано і реалізовано стільки примірників його творів, що тільки за ці кошти можна було побудувати храми, які світили б на весь світ. Але досі не можемо добитися жодних зрушень.

Нам сприяє Президент України, але його влада, на жаль, скромна, а Укази на 80 % ігнорують під різними приводами. Указу Президента про будівництво “Шевченківського дому”, який існує вже чотири роки, досі не виконують.

Разом із Національною радою з питань культури й духовності при Президентові України, Національною спілкою майстрів народної творчості, Всеукраїнським товариством “Просвіта” ініціюємо фестивалі народної творчості в селах, щоб підтримати їх, надати духовну іскру. Можливо, саме такі фестивалі стимулюватимуть ці зрушення.

Володимир ГАРБУЗ, художник: — Митці найбільше відчувають, що живуть в окупованій країні. Те, що відбувається в образотворчому мистецтві, — частина агресивної ідеології щодо українства. Так, інформагентства повідомили, що українське образотворче мистецтво представляється на аукціоні “Сотбіс” уперше. Але це також прини-

ження України, українського образотворчого мистецтва. Я знаю цих художників, але їхні твори, відібрані фондом Пінчука, роблять акцент на агресії, некрофільстві. Наприклад, українські жінки в куфайках з інопланетянином, орангутангом представлено на аукціоні як найкращі твори країни.

Нещодавно на телебаченні був сюжет про те, що українське мистецтво виставляють у Польщі. На картинах — жінка з болтами замість грудей. Коментує поляк: “У нас такого добра і свого вистачає”.

Якось поїхав у Кирилівку, побачив пам'ятник матері Шевченка і жажнувся. Кажуть, коли Ющенко це побачив, сказав: “Це ганьба. Його потрібно зняти”, але досі урядові делегації приїждять, кланяються в ноги і кладуть квіти... Як виявилось, цей пам'ятник замовили за великі кошти без конкурсу.

Це свідчить, що триває ідеологічна окупаційна війна, спрямована на приниження і знищення українства. І незабаром буде земля, та українців на ній не буде.

Євген ПАШКОВСЬКИЙ, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, письменник:

— Ці плачі чую вже 25 років, Павло Михайлович, думаю, з 50... Ми разом пропагували створення академії української мови. Схожа академія, заснована у Франції 1630 року, чи не найбільше сприяла становленню французької мови і створенню єдиної держави. Це найлегший і найдоречніший для України шлях мовного і державного будівництва. Досвід Франції можна перейняти.

20 років говоріння про створення мовного комітету минуло, міне ще стільки, й нічого з того не буде. Мовні заклади здійснили б найголовніше — надали б українській мові вищої якості й переваги над широкоживим суржиком. Сучасна українська розмовна мова не розвинена тією мірою, що могла б через емоційний ряд поглинути народну масу. Мова розвивається через отримання вищої емоційності, вона стає засобом самоутвердження.

Ще один важливий аспект: держави не може бути, якщо ЗМІ належать іншим державам. У цьому нині причина всіх негараздів. І думаю, що у Віктора Андрійовича і його наступників будуть можливості створювати і підтримувати національні ЗМІ. Як тільки інформаційний простір контролюватиме національна еліта, ми не почуємо і не побачимо від них духоруйнівного продукту. Розвиток української інформаційності й створення умов для розвитку мови було б найкращим втіленням Шевченкових заповітів.

Олена ШУЛЬГА

Конкурс “Перло многоцінне” відбувається в Рівному до Дня української писемності та мови. Журі на чолі з Євгеном Шморгуном, до якого входять просвітяни Наталія Савчук, Тетяна Сергіюк, Микола Федоришин, Олександр Волощук, визначає переможців, і їхні твори друкують в альманасі. У травні, уже надруковані, їх вручають переможцям у Пересопниці, звідки походить перше українське рукописне Євангеліє, на святі “Встане правда! Встане воля!”, приуроченому до дня перепоховання Шевченка і Дня слов'янської писемності та культури. Юні таланти вперше бачать власні твори надрукованими, і це окрилює їх і надихає, засвідчує тяглість традицій, адже пересопницька земля із часів Середньовіччя славиться просвітництвом.

Цього року на традиційне Шевченківське свято до Пересопниці завітали заступник голови обласної державної адміністрації з гуманітарних питань Олег Торкунов, на-

ПРОРІСТ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

Традиційно до Шевченківських днів Рівненські обласне і міське об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка оприлюднюють переможців щорічного обласного конкурсу молодих літераторів “Перло многоцінне”. До цього дня місцеве видавництво “Азалія” за ухвалою правління обласного об'єднання видає літературний альманах “Проріст”, до якого входять прозові й поетичні твори переможців. Цьогорічний випуск альманаху — вже п'ятий. Профінансувало видання управління освіти і науки обласної державної адміністрації.

чальник управління освіти і науки Іван Ветров, начальник управління культури Ярослав Мельник, голова об'єднання “Просвіти” Світлана Ніколіна, письменники Євген Шморгун, Вікторія Климентовська, Неоніла Диб'як, Юлія Бондючна, представники районної влади, просвітяни, духовенство.

Іван Ветров, віншуючи переможців конкурсу “Перло многоцінне”, пообіцяв і надалі підтримувати творчість молодих, а також їхніх наставників, оскільки дуже важливо змалечку прищепити шану до рідної мови.

Конкурс “Перло многоцінне” започаткувало Рівненське обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка з ініціативи Наталії Савчук, просвітянки, вчительки української мови Здолбунівської школи № 3, як змагання учнівської та студентської молоді, де домінує патріотична і мовна тематика. Згодом проблематика розширилася, тож до цьогорічного альманаху “Проріст” увійшли твори найрізноманітніших жанрів і тем.

Отже, ниточка поколінь не переривається, і на волинській землі проростають нові таланти.

СТОРОЖОВИЙ ВОГОНЬ ТАРАСОВОГО СЛОВА

Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято “В сім’ї вольній, новій” відбулося на Буковині, землі Юрія Федьковича й Ольги Кобилянської. Естафету перейняв Житомир

Учасники і гості Шевченківського свята зустрілися з керівниками області й міста, побували на відкритті Всеукраїнської художньої виставки “Мальовнича Україна” у виставковому залі центру культури “Вернісаж”, ознайомилися з експозиціями літературно-меморіальних музеїв Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської, Міхая Емінеску, Володимира Івасюка, обласного музею народної архітектури і побуту.

У залі органної та камерної музики відбувся концерт артистів обласної філармонії “Т. Г. Шевченко в музиці, пісні й слові”.

Ніна ГНАТЮК
Фото автора

Під час урочистого відкриття Міжнародного Шевченківського свята та покладання квітів до пам’ятника Тарасові Шевченку на Центральній площі голова Чернівецької облдержадміністрації Володимир Куліш прочитав привітання Президента України Віктора Ющенка гостям і учасникам Шевченківського свята, всім буковинцям, а також відзначив ту велику роль, яку відіграє у відродженні величчя національної культури, державності української мови, вихованні свідомих будівничих Української держави творча спадщина духовного батька нації Тараса Шевченка.

Маючи такого велета духу як Шевченко, ми не можемо бути другорядною, колоніальною нацією. Тому відроджуємося завдяки Тарасовому слову, захищаємо себе цим словом, вивищуємося у ньому. Ми не відкупилися від Тараса ні пам’ятниками, ні піснями: маємо витримати його суворий батьківський погляд, маємо здійснити Шевченкові заповіді, серед яких чи не найголовніша заповідь: “В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля”. Саме у цьому крилатому вислові Шевченка закодовано українську національну ідею.

Про Шевченка й Міцкевича — двох вершинних слов’янських поетів, просвітителів натхненно говорив відомий польський поет, перекладач, голова Спілки польських письменників Марек Вавжкевич. Він не вперше на українській землі: торік був учасником літературного свята “Слово без кордонів”, перекладав чимало класичної й сучасної української поезії, зокрема, Івана Драча, Дмитра Павличка. А видавництво “Фенікс” видрукувало збірку вибраних віршів нашого побратима “Світелко” у перекладах Романа Лубківського.

Російський прозаїк Віктор Єрофеев, романи якого перекладено багатьма мовами, захоплено зазначив: цей край належить світовій історії. А ще письменник в ці дні одяг вишиванку не випадково, адже вважає Чернівці рідними: тут народилася його дружина.

Поетові з Болгарії Захарі Іванову однаково близькі й Христо Ботев, і Тарас Шевченко, чий твори геніально перекладав Дмитр Методієв. “Я жив в Україні десять років, трохи знаю українську мову й українську душу. Українська мова поєднала звучність і красу всіх слов’янських мов, вона багата і прекрасна. Нема сили, що могла б знищити таку мову. А тому й український народ безсмертний”, — стверджує Захарі Іванов.

2009-й на Буковині оголошено роком Володимира Івасюка. Лауреат Національної премії України, автор багатьох популярних пісень Степан Пушик зазначив, що Володимир Івасюк — квітуха гілка могутнього Шевченкового дерева поезії, прочитав вірш пам’яті композитора, — 22 травня саме виповнилося 30 років з часу насильницької смерті поета, композитора і співака, чию творчість посмертно відзначено Шевченківською премією.

Так, дорогою ціною заплачено за право на власний голос, слово і пісню, можливість не пошепки говорити про наші радощі й печалі, втрати і надії. Поет з Харкова Степан Сапеляк належить до когорти поетів-політв’язнів, разом з Василем Стусом, Василем Овсіємком, Левком Лук’яненком, Тарасом Мельничуком потрапив у каземати за відданість українській ідеї й українському слову.

Письменники з різних областей України та АР Крим, зарубіжні гості побували в усіх районах, зустрілися зі студентами Буковинського державного медичного університету, державної фінансової академії, обласного училища мистецтв імені Сидора Воробкевича.

Одним з головних заходів Міжнародного Шевченківського свята на Буковині стала науково-практична конференція “Роль творчості Тараса Шевченка у формуванні просвітницького руху та громадсько-політичного життя буковинців”, проведена з ініціативи просвітан у Червоній залі університету. Відкрив конференцію голова обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”, заслужений діяч мистецтв України Остап Савчук. Він наголосив, що Міжнародне Шевченківське свято — то не лише літературно-мистецький захід, а й просвітницька акція найбільшої ваги. Адже Тарас Шевченко не лише геніальний поет і художник, а й видатний мислитель і просвітитель. У його віршах і поемах, листах і щоденникових записах закодовано найсакральніші думи і стремління багатьох поколінь, глибокий досвід боротьби за волю, весь духовний потенціал народу.

З вітальним словом виступив ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор, голова університетського осередку “Просвіти” Степан Мельничук. Він зазначив, що Чернівецький університет — один із найстаріших класичних університетів України: наступного року йому виповниться 135. І в третьому тисячолітті він залишається одним із найпотужніших центрів наукових, культурних і громадських сил не лише Буковини, а й усієї Західної України. На початку 50-х років ХХ ст. університетові передано архітектурний ансамбль колишньої Резиденції Буковинських митрополитів.

Розвиваються міжнародні зв’язки: нині їх налагоджено з 31 навчальним закладом у 17 країнах світу та більш як 20 міжнародними фондами.

Зважаючи на високі наукові досягнення, Указом Президента України 11 вересня 2000 року університетові надано статус національного.

На конференції прозвучало шість доповідей. Про зародження просвітнянського руху на Буковині розповів Георгій Кожоляно, доктор історичних наук, професор кафедри етнології, античної та середньовічної історії. Хоч Тарас Шевченко не був на Буковині, але він, безперечно, міг бачити Хотин, бо в 1845—46 рр. був упродовж трьох місяців у Кам’янці-Подільському, що за 10 кілометрів від цього міста. Тож, очевидно, автор “Гайдамаків” не міг оминати цю твердиню українського духу.

Учасники Шевченківського свята на Буковині. Фото на згадку

Зародження просвітницького руху на Буковині пов’язане з національним рухом, з діяльністю Ю. Федьковича і С. Воробкевича. Значну просвітницьку роль відіграло товариство “Руська бесіда”.

Як пише у газеті “Буковина” доктор філології, професор університету, письменник Богдан Мельничук, могутнє Шевченкове слово разом із буковинським фольклором здетонувало яскраву пісню Юрія Федьковича. Особливо у творчості буковинського Соловія виокремлюються вірші “Тарасові Шевченку на вічну пам’ять!”, написані 1868 року. Ці рядки створено наче сьогодні:

*Спом’яймо ж, нани-браття,
Святого ми нині!
Не вмерлого, а живого,
Бо слово не гине.*

Цікаво, що з цією думкою побратима згоден Сидір Воробкевич, який у листі за 16 лютого 1867 року писав: “Величаймо його не лише споминками та panaхидами, величаймо його, яко його щирі діти і вірні наслідники, такими ділами, щоб наша мова, наша дума-пісня чим далі розвивалась...”

Буковинці пишуться, що 130 років тому на їхніх землях зародилися перші просвітнянські організації. Ці осередки боролися за українську мову на своїх землях, створення шкіл і бібліотек, видання книжок, пробудження у людських душах почуття гордості за свою батьківщину і здатності боротися за величне наймення “Україна” на карті світу.

Почесний голова Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”, письменник Віктор Косаченко присвятив свою доповідь основоположній ролі ідей і заповітів Тараса Шевченка в діяльності крайової “Просвіти”.

У Чернівцях споруджено прекрасний монумент Тарасу Шевченкові, пам’ятники йому височать у багатьох містах і селах. Тим, що Шевченко відомий і дорогий кожному краю, треба завдячувати, насамперед, тим тисячам просвітан, які не лише на відзначення березневих і травневих Тарасових днів, а постійно проводять творчі вечори, зустрічі з відомими митцями, діячами науки, освіти, культу-

ри, художні й книжкові виставки, лекції, змалечку прищеплюють дітям любов до Тарасового слова.

Тим, що Шевченко постійно йде буковинським краєм, завдячуємо і Чернівецькому музично-драматичному театрові, в репертуарі якого “Назар Стодоля”, “Титарівна”, “Мати-наймика”, “Марина” та інші вистави за творами Т. Шевченка; обласній філармонії — за численні Шевченківські концерти.

Пишаємося Шевченківськими лауреатами, вихідцями з Буковини — Іваном Миколайчуком, Володимиром Івасюком, Назарієм Яремчуком, Антоном Комарницьким, Федором Погребенником, Михайлом Ткачем, нині сущими Дмитром Гнатюком, Андрієм Шкурганом, Андрієм Кушніренком, Марією Матіос. За її романом “Солодка Даруся” ми мали змогу побачити цікаву, багатопланову, гостру виставу на сцені Чернівецького обласного академічного музично-драматичного театру ім. О. Кобилянської. Зігвалтований загарбниками народ німіє, лише любов і віра здатні повернути йому мову серця, мову почуттів, мову пам’яті — саме така ідея цього сценічного дійства. Дякуючи акторам за талановите прочитання роману їхньої землячки, а не просто відтворення його на сцені, Степан Сапеляк запропонував висунути творців вистави на здобуття Державної премії України імені О. Довженка.

Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Ніна Гуйванюк свою доповідь присвятила проблемам дослідження мовотворчості Т. Шевченка. “Уміти читати — велика штука. А особливо ж тоді, коли кожен рядок, кожне слово сповнені символічної сили, особливої магії. Мабуть, ніхто з українських митців не зумів з такою силою пізнати і відтворити глибини соборної української душі”.

На конференції виступили Володимир Яворівський, Марек Вавжкевич, Василь Шкляр, Марина Павленко, Леся Степовичка, Петро Засенко, Ніна Горик, Анатолій Глушак, Людмила Ромен, Марія Якубовська, Петро Перебийніс, Михайло Пасічник, Василь Лопата, кандидат історичних наук, доцент

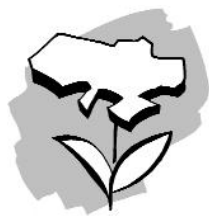
Ігор Буркут, письменник, заступник голови ВУТ “Просвіта” Василь Фольварочний, авторка цих рядків.

Було презентовано також книжку відомого письменника і громадського діяча Сильвестра Кричевського (1871—1918) “Поет любові і протесту”, видану німецькою мовою 1914 року, присвячену життєвому і творчому шляху Т. Шевченка. У перекладі українською й румунською мовами дослідження побачило світ уперше. Зроблено це у видавництві “Рута” Чернівецького університету.

Під час закриття Міжнародного Шевченківського свята “В сім’ї вольній, новій” у Чернівецькому обласному академічному музично-драматичному театрі імені Ольги Кобилянської виступили заступник міністра культури і туризму Ольга Бенч, перший заступник голови облдержадміністрації Віктор Павлюк, письменники, провідні митці Прикарпаття. Було передано естафету Шевченківського свята Житомирській області: символічну вазу прийняв голова обласної організації НСПУ поет Михайло Пасічник.

У свіжому числі літературно-мистецького педагогічно-просвітницького часопису “Українська ластівка”, який видає ВУТ “Просвіта” у Чернівцях, вміщено чимало матеріалів на шевченківську тематику. Запам’яталися рядки Володимира Базилевського: “Простора в цьому імені. В ньому вся історія наша, все буття, ява і найпотаємніші сили. Нас просто не існує без нього. Кому не відомо: Україна — це Шевченко, Шевченко — це Україна. Не знайти такого анатомічного скальпеля, який міг би відділити одне від одного.

Уявити себе без Шевченка — все одно, що без неба над головою. Він — вершинна парость родового дерева, виразник і хранитель народного духу. Навіть плоть його вознесена на вершину. Іншої такої могили на планеті немає. Вона — немов козацька вежа, де при наближенні небезпеки запалювали сторожовий вогонь. Вогонь на сторожовій вежі Шевченка не згасє ніколи”. До цих проникливих слів важко щось додати. Хіба що тепло цього вогню у власній душі.

«МИ — ЧУЖИНЦІ НЕВДАЛИХ АТАК»...

Іван РЯБЧІЙ,
перекладач, письменник, автор і ведучий
радіопередачі “Книжковий спалах” на УР-1

Дмитро ЧИСТЯК,
лауреат всеукраїнських і міжнародних кон-
курсів поезії, новелістики й художнього пе-
рекладу, премій Посольства Канади в Украї-
ні та НАН України

НОВИЙ ПОСТУП МОЛОДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Спроба невимушеного діалогу

Фото Євгена Букета

Дмитро Чистяк

Фото Євгена Букета

Іван Рябчій

Іван Рябчій: Олесь Гончар у листі до Юрія Барабаша зазначає: “Справжнє мистецтво, крім буквальної правди, завжди знало ще щось більше... На жаль, далеко не всі це розуміють, навіть ті, хто береться бути суддями в літературі. Декому з них, виявляється, важко збагнути, що є в мистецтві “неправильності”, істинніші за буквальну правду буденщини. А це розуміли художники та поети італійського Відродження. В наш час це звучить романтично”. Якимось Анатолій Дімаров звернув увагу на те, що сучасна письменницька юнь дуже нагадує йому молодих шістдесятників. Ліна Костенко, Ірина Жиленко, Павло Мовчан, Василь Голобородько — і начебто не відома нікому (на той час) молода людина, а як пише! Ніби нізвідки виринає справжній майстер слова! Так і тепер сиплються, мов із діжки, нові яскраві імена: Катерина Мішук, Назар Назаров, Тетяна Винник, В’ячеслав Гук, Тетяна Бондар, Христя Венгринюк, Юхим Дишкант, Марія Семашина... Перелік можна продовжувати ще довго. Отже, маємо смисловий ряд “Відродження — романтика — шістдесятництво”.

Дмитро Чистяк: Як на мене, порівнювати романтизм із шістдесятництвом і теперішньою молодістю поезією ризиковано. Романтизм — доба революційного зламу мистецьких стереотипів, тому зводить її до стереотипу — справа невдячна. Адже в її межах — енський і гейдельберзький гуртки романтиків, французький “Сенакль”, також — особіно — творчість Дж.Н. Г. Байрона, Е. Т. А. Гофмана, Г. Гайне, а ще — “пізні романтики” чи ранні символісти — Ж. де Нерваль, Ш. Бодлер...

Шістдесятництво так само не вкладається в прокрустове ложе теорії: як, скажімо, співвіднести фантазмагоричну І. Жиленко з “Тишею і громом” В. Симоненка та “Відчиненням вертепу” І. Калинця? Однак те, що єднає обидві ці мистецькі з’яви із молодістю поезією — нове навернення до народної традиції та її трансформація в художній мові. Від “kindermarchen” братів Грімм до “Орієнталій” і реформування олександрійського вірша В. Гюго, від міфологічного фольклорного світовідчуження М. Вінграновського до “Двох кольорів” Д. Павличка, через нову інтерпретацію й авторську специфіку образотворення простежується енергетика символічної метамови народної. Змальовуючи сучасну молоду поезію, маємо констатувати, що поруч із “новою риторикою” (згадаймо невтішні наслідки попередніх “Великих Риторій”) розпіраних “двотисячників” на кшталт Олегів — Романенка чи Коцарева, і більш постмодерних Богдана-Олега Горобчука і Ярослава Гадзінського маємо цілу когорту авторів, які відійшли від меншовартісного копіювання віджигалих західних зразків псевдо-постмодерного письма і звернулися до синтезу українського й загальносвітового надбань.

І.Р. Вибач, Дмитре, але що означає “народна метамова”? Хто може пояснити цю таємничу словосполучку? Чи треба долучати до цієї конструкції суржик, який домінує зараз у більшості міст України? Чи виключає “народна метамова” інтелектуальний дискурс? Двотисячники, постмодерні карпи-горобчуки — це автори, які працюють на публіку. Коли Бальзак докоряв літературознавцеві Прудону за прагнення зменшити відстань між митцем і публікою (народом?). “Я стою на тому, що витвір мистецтва повинен бути неповторним. У кожному творі шукаю творчу особистість — в іншому разі він лишає мене байдужим. Я рішуче офірую людством заради митця. І на питання, що ж таке мистецтво, відповідаю так: це шмат дійсності, побаче-

ний криз темперамент”. Оригінальність, небанальність, звісно, також можуть бути модними — скажімо, новаторська стилістика Ю. Андруховича у перших романах і загалом уся поетика ранніх “бубабістів”. Але у них не було такого загравання з публікою, як у Горобчука, Ушкалова чи Стронговського.

Д.Ч. Під “метамовою” я, услід за С. Малларме, розумію мову не прямої номінації (називання), а глибинної сутності предметів і явищ внаслідок синтезу звуку й ритму з динамікою й абстракцією художнього образу. Народне мистецтво за природою символічне: не прямий контакт із животворним духом, який проступає у знаках матеріальної культури.

Ставлення до Слова в первісних суспільствах — побожне, називання тожне діяння, одиничне і загальне, живе й неживе не розрізняються. Саме залишки такого синкретичного осягнення Космосу подибуємо в найбільших наших поетів — Т. Шевченка, П. Тичини, В. Свідзинського, В. Стуса. Але псевдо-постмодерний загаль “дев’яностництва” й “двотисячництва” — це не лише руйнування стильової парадигми радянського мистецтва й квазімистецтва, заміна прометеївських міфологем діонісійством Андруховича. Страшно, що, проголосивши себе постмодерним, молодий український варіант постмодернізму насправді не дав у поезії зразків постмодерного письма європейського рівня, не сформував своєї системи цінностей. Водночас маю ще раз наголосити: спостерігається тенденція спротиву риторичній штучності образів-пустодзвонів (симулякрів) завдяки інтеграції українського світовідчуття з інтелектуальним чи ірраціональним досвідом найвищих зразків світової й насамперед європейської поезії у творчості молодих.

І.Р. Справді найбільше незалежних талантів зараз саме у поезії — скромній, без претензійній, та від того не менш стихійній і повноцілій. Це покоління 19—30-літніх здебільшого провінційних поетів. Юний вік для поета, зрештою — не дивина, а правило. Як пише Володимир Даниленко, “сучасна поезія рідко виходить за межі студентських аудиторій, тому вік сучасного українського по-

ета вимірюється п’ятьма роками університету і трьома роками аспірантури. Отже, поетичний вік закінчується у двадцять шість. Два-три роки після університету — час апогею поетичної творчості, коли поет пише найкращі вірші”.

Є, звісно, винятки — скажімо, Гьоте й Неруда; в українській поезії продовжують сміливо писати Василь Герасим’юк і Тарас Федюк, вишукана філософська поезія вже немолодого Павла Гірника була цього року вшанована Шевченківською премією, а шістдесятниця Світлана Жолоб нещодавно презентувала книжку віршів “Із глибин”, що змусила на кілька днів відкласти всі справи і заглибитись у вир похмурого і незбагнено прекрасного Стіксу.

Україні конче потрібні не ті нинішні “літературні кумири”, що низенько вклонилися Заходу, забувши про рідне, а тверезий молодий розум, зрослий, зміцнілий на високоякісних зразках іноземної літератури, залюблений у найкращі взірці літератури української. Теперішні молоді поети прекрасно знаються на світовому письменстві і роблять чудові переклади — від латини й новогрецької (Назар Назаров) до китайської (Ярослава Шекева).

Д.Ч. Коли йдеться про долю українського перекладацтва, є привід для оптимізму: поруч із численними покручами богуславських-черніїв-колодинських трапляється відповідальна до слова молодь, як-от студентка Ярина Черняк зі Львова, яка підготувала до друку збірку поезій литовки Яніни Дягутіте, чи Дмитро Дроздовський, молодий редактор відділу критики і публіцистики журналу “Всесвіт”, який знайомить читачів із щораз ширшим колом англійсько- й іспанськомовних письменників.

Поезія Олеси Мамчич, Тетяни Винник, Катерини Мішук, Марії Семашини, Арсенія Барзєловича осягає світ і себе в ньому кризь призму реалістичної, сюрреалістичної, символістської чи міфологічної парадигми у єдності інтелектуальних пошуків постмодерної естетики, і водночас інтегрує їх з українським духовним досвідом.

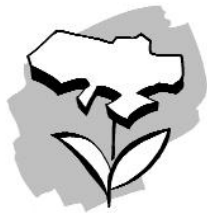
Заглибленість у літературну традицію відкриває обрії “київської школи”, “розстрі-

ляного відродження”, й аж до міфопоетики дохристиянських вірувань. Це, зокрема, викидає образотворення поетів. Так, у молоді поетеси з Требухова Катерини Мішук поруч — “недобудови, що будують погляди вгору”, “фольга клавесинного ранку”, “синя синхронність”, у кримчанина В’ячеслава Гука — трагедії Першої світової війни актуалізуються “південним вітром”, який “Розносить кульбаб насіння // Од сонної бухти все далі, і далі й далі”, у киянки Олени Кобчінської — “Сізіфові сні опівдні” й “Плач неЯрославни”...

І.Р. І все-таки досі вони лишаються чужими. Немає пророка у своїй вітчизні — цей зужитий вираз, на жаль, досі височить сумним гаслом над Україною. De profundis — чи не найпоширеніший образ серед молодих поетів (Марія Семашина, Назар Назаров). Як О. Вайлд із глибини в’язниці обмислював ворожий хибний світ, так часом і теперішня поетична молодь сприймає навколишнє. Дуже виразно це проглядає у вірші Юлії Гладир з Кіровограда: “Я з підбитим крилом // долечу і проб’юся крізь ніч. // І жбурлятиму людей // презирливий погляд в обличчя. // Ми для них — вороги, // ми чужинці невдалих атак”.

“Київська школа” — яскравий приклад об’єднання, яке не зуміло втримати цілісності, а химерність, строкатість призвели до того, що тепер існує кілька версій того, як усе було, хто до об’єднання входив і навколо чого об’єднувалися.

Звісно, Кордун, Вишенський, Голобородько, Григорів і Воробйов — не чужі в українській літературі, але й повністю своїми їм стати не вдалося. З іншого боку, чи були “своїми” Рембо, Лотреамон, Рільке, Целян і Мілош? Тут не може бути однозначної відповіді. Все-таки хочеться долучення молоді до певного процесу, адже Україні конче потрібна небанальна культурна стратегія, побудована не на “Останніх барикадах” і “Камеді клабах”, а на інтелектуальному синтезі метамови і найкращих зразків світової культури. Кажучи про найкращі зразки, не маю на увазі, до речі, перекладені Стронговським Буківські й Паланіка. Цікаво сказав молодий амбітний В’ячеслав Гук: “Мені подобаються молоді письменники, які власну творчість

усім пропагують агресивно. Саме в неприхованій цій агресії — їхня чарівність”. Тут подвійний, прихований зміст. З одного боку, такі, як Гук, далекі від агресивності й стрімкого піару. З іншого — шкода, що далекі.

Д.Ч. Думаю, бігати по різних письменницьких Йорданах, автопробігах — то не поетові справи. Сучасний французький письменник Жюль Верне, який нещодавно відвідав Київ, слушно наголосив, що справжній Поет творить у самоті, вбираючи дух народу, дух усієї історії й надсвідомого. Розкришуватись на порох задля визнання відбирає животворну енергію, яка мала б уповні виплескуватися на папір. Проблема — у небажанні видавців виконувати функцію культурницьких центрів із пошуку, добору й розповсюдження якісної літератури і поезії зокрема. Адже набагато легше найняти квазіпоетів для “пописування стишків” (Ліна Костенко), гарчання в мікрофони на літературних тусовках із “перформенсами”, гідними первісного людського стада, замість тримати високу планку сакрального мистецтва. Проблема також — у браку справжньої культурної літературної критики, яка замість замовлених панегіриків для okazji чи риторичних прийомів із дестабілізації опонентів у найкращих традиціях софістики справді виконувала б функцію відокремлення зерна від половини, проминально-гламурного від небезбутьного.

І.Р. Я не був би аж так упевнений щодо неправильності стратегії наших видавців. Стратегія правильна, але ж культури, інтелекту видавцям бракує. Що ж до Ліни Костенко, то на нещодавній прес-конференції вона сказала приблизно так: видавайтесь, а найкраща оцінка — це реакція читачів. Коли купують — ви письменник, коли ж ні — подумайте про те, що не так...

Д.Ч. У тім-то й річ, що видавці часто роблять ставку лише на поверхову літературщину; альтернативного, глибокого, посуного слова з-поміж перформенсового галасування не чути. Невже аж так не поважаємо читачів? Невже немає серед них спраглих “світлого, доброго, вічного”? Певно, що є. Але ж їм не дають права вибору, коли виходить друком лише широко розтиражоване словоблуддя чи “водичка”. Гадаю, варто видавати й іншу літературу — інтелектуальну, щоб не принижувати, а підвищувати духовний рівень читачього загалу. Адже страшно подумати, що виплекає в майбутньому така однобічна видавнича політика. І як тоді почуватиметься українська культура (з латини — “піклування, доглядання за чимось”)? До чого допиклемось?

І.Р. До речі, цікава тема: як нині почуватимуться молоді поети? Про що піклуються (турбуються)? Скажімо, світлий, прозорий, невинний погляд на творчість від Тетяни Бондар із Волині: “Писатиму вірші // дощем на бруківці // або // мрякою // підмазуватиму // синці вулицям // спіткнулись очі // об шибку”. Христия Венгринюк, молода й амбітна (текстуально) поетеса з Чернівців, аж палає максималістською відразою до шаблонів: “Я продала розум, // Щоб купити Іздрика. // Якби не продала, // Все одно б позбулася // Після прочитаного. // І не сваріть мене, // Що я ніяк не вивчу // Історію мови. // “Рідної мови!” — кричать фанати! // Я не знаю історії! // Я не знаю, хто такі дуліби і улічі [...] // І якого дідька я маю це вчити, // Коли на мене дивиться Джойс // Зі своєю останньою новелою, // Яку залишила на десерт...”. Хіба не знакове протиставлення — Джойс та історія “рідної мови”? Протиставлення, яке тишить.

Д.Ч. У цьому уривку вбачаю радше кантівську боротьбу і єдність протилежностей. Х. Венгринюк бунтує саме проти прометеївської культури насадження цінностей культурного прогресу в найкращих комуністичних традиціях. Але це не свідчить про нівеляцію цінностей як таких. Фігура космічного Джойса в контексті нашої розмови може перерости в емблему синтезу реальностей у постмодерному письмі. І в основі такої поетики — синтез українського й загальносвітowego надбань. Гадаю, ця гіпотеза, яку вже тричі (якщо не більше) ми висловили, підтвердиться в серії публікацій із шухляд чи збірок молодієї поезії, яку друкуватиме “Слово Просвіти”. І нехай кожен читач вирішить для себе, маємо ми рацію чи ні.

У ПОШУКАХ «ЛІТЕРАТУРИ СВІЖОГО ПОВІТРЯ»

Леонід КЛИМЧУК,
голова Коростенського об’єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

У нормальній країні все суспільно потрібне нове виникає спершу **просто так**, лише як потреба для утвердження чисельності особистості. Саме так в результаті демократизації українського життя і виник у місті Коростені на Житомирщині літературний конкурс аматорів “Просто так” — начебто лише для їхнього інтелектуального самоствердження. Та вже проведенням десяти років поспіль конкурс підтвердив і суспільну потребу. Зі щорічного містечкового змагання на свято Покрови вузького кола любителів художнього слова він невдовзі переріс у щовесняний Всеукраїнський літературний фестиваль поетів, прозаїків, гумористів, літературних критиків, дитячих письменників, шкільної молоді.

Розширився формат і представницька географія учасників конкурсу, зросли вимоги до них і їхня художня майстерність, посилилася фінансова спонсорська та громадська підтримка. Тож цього року в оргкомітет літературного конкурсу надійшло вже понад 500 заявок на участь майже з усіх областей України і навіть із сусідніх країн. Усі ці позитивні зміни відбулися завдяки земляцькій організаційній діяльності заступника генерального директора УНІАН Валерія Нечипоренка, його плідній співпраці з міським головою Володимиром Москаленком, участі заступника голови правління Національної спілки письменників України Василя Шкляра.

Підвищився рівень інформаційного забезпечення “Просто так — 2009”: долучилися “5 канал”, газети “Дзеркало тижня”, “Киевские ведомости”, тижневик Національної спілки письменників “Літературна Україна”. Зріс рекламний інтерес до цього фестивалю вітчизняних виробників.

Увага відомих бізнесових і медіаструктур до такого, здавалося б, звичайного провінційного літературного конкурсу викликана передусім певною визначеністю організаторів з його метою як націєтворчого проекту, коли торік напередодні фестивалю провели в його рамках художню акцію “Література свіжого повітря”. Хоч у ній має право виступити з читанням власних творів кожен охочий, домінують тут здебільшого юні творчі особистості зі свіжим, оригінально-образним сприйняттям дійсності. Вони самі демократично визначають переможців, які, минаючи попередній оргкомітетський відбір, відразу стають конкурсантами фестивалю. Так і цього року вони безпомилково визначили справді найкращих з-поміж себе в жанрі прози та поезії.

Ніхто не заперечить, що нове життя ново-

го прагне слова. І це слово повинні сказати молоді, підхопивши українське поетичне знамено знищених компартійно-імперською системою провісників духовного українського відродження Василя Симоненка й Василя Стуса. Саме заради пошуків таких авторів “літератури свіжого повітря” керівники ділових структур і головні редактори газет “Дзеркало тижня” Володимир Мостовий і “Літературна Україна” Михайло Сидоржевський стали брати активну участь в організації й проведенні фестивалю. Адже відповідальні представники української еліти вже чіткіше, ніж організатори і журі фестивалю, відчували значення для українського національного відродження такого “освіжаючого” формату заходу, який і визначає його суспільний сенс.

Проте це поки що, на жаль, не до кінця усвідомили самі організатори і члени журі літературного фестивалю, що засвідчено їхньою недостатньою увагою до нововведеної акції. До певної міри про це свідчать і невідзначення ними знакової новели коростенської гімназистки Альони Відливанної, яку юні учасники акції визнали як справжню “літературу свіжого повітря”. Тож ученицю відзначили лише призом міського голови. До цього докору можна додати і неспроможність оргкомітету допомогти в подоланні бюрократичного спротиву дирекції однієї з київських шкіл для приїзду її учениці Катерини Луганської на фестиваль, поетичний твір якої “Листи” заочно було визнано одним з найкращих.

Попри все, фестиваль пройшов організовано, об’єктивно і професійно спрацювало журі, високу планку вимогливості до художніх якостей творів постійно підтримував його голова письменник Василь Шкляр. Отож гран-прі фестивалю заслужено було присуджено молодій, але вже знаній поетесі

з Тербовлі Тернопільської області Наталії Пасічник. Вона, за її словами, отримала добре профінансовану перемогу: ноутбук, 2 тисячі гривень від оргкомітету фестивалю, тисячу гривень від міського голови та ще й приз від компанії “Плеяди”.

Серед поетів першою премією було відзначено киянина Анатолія Мойсеєнка, другими — Дмитра Лазуткіна з Києва та Богдану Вовкодав із Коростеня. Призи від міського голови та компанії “Плеяди” за добірку поезії вручили студентці Київського інституту журналістики Анні Подлужній.

Серед прозаїків перші премії вибороли Раїса Плотнікова з Лубен Полтавської області та киянка Євгенія Кононенко. Третю премію присудили прозаїкові Олгу Романенку з Боярки Київської області. Призом міського голови відзначили і коростенку Оксану Герасценко. За літературно-критичні статті другою премією нагороджено киянина В’ячеслава Левицького, третьою — Ольгу Ляснюк з Луцька. Призом міського голови відзначено тернопільчанку Тетяну Дігай.

Цього року журі вирішило не присуджувати премій фестивалю жодному з гумористів. Серед них призами міського голови відзначили Богдана Ладаная із Самбора Львівської області, Олександра Хоменчука з Любомля Волинської області й Валентину Павленко з Хмільника Вінницької області. За твори для дітей третіми преміями відзначено Юлію Багінську з Коростеня та Людмилу Клименко з Луганська. Призами міського голови нагородили Галину Бовсунівську з Ніжина Чернігівської області та киянку Аллу Дибу. За дитячі твори премії отримали киянки Катерина Луганська й Інга Токарева, а також коростенка Марина Піонтківська.

Тож черговий десятий Всеукраїнський літературний фестиваль “Просто так” минув без помпезних урочистостей.

ЩИРІСТЬ ДУШІ — У ПІСНІ

Перемогою одеського просвітянського хору “Квінта” завершився ювілейний XX міжнародний хоровий конкурс у Вероні.

Олександр СТЕПАНЧЕНКО,
м. Одеса

Україна вперше взяла участь у цьому престижному конкурсі, серед учасників якого — колективи зі США, Хорватії, Бразилії, Німеччини, Італії. Змагалися в майстерності 1300 учасників (31 колектив), які боролися за перемогу в трьох номінаціях: класичний, фольклорний і сучасний спів. Перемогу українському хору принесли сім народних пісень, серед яких славетні “Щедрик” та “Розпрягайте, хлопці, коней”. Яскраве виконання одеського колективу під керівництвом Людмили Волкової стало справжнім відкриттям не тільки для журі, а й для всіх учасників конкурсу. “Квінта” презентувала справжню українську пісенну культуру висо-

кого виконавського рівня. “Саме в пісні ми намагалися передати всю щирість української душі. Ми подарували глядачеві не лише частку нашої культури, а й ту любов, яка палає в серці кожного з нас. Вважаємо, що саме в цьому таємниця нашого успіху”, — зазначила керів-

ник хору Людмила Волкова після повернення з Італії. На церемонії нагородження переможцям вручили кубок з гравіруванням “Ottimo” (чудово) і грамоту від голови журі Ліно Пазетто.

Після перемоги в конкурсі одеських просвітян прийняв мер

міста Верони, який подякував українцям за яскравий виступ, а також передав сувеніри для мера Одеси.

Хор “Квінта” вже запросили на наступний конкурс, який відбудеться у Вероні наступного року. Колектив готує нову програму і запис диска з конкурсним репертуаром.

Вадим ПЕПА,
член НСПУ

Як його почути? Дуже просто. Доступно. Скажімо, звернутися до творчої спадщини М. Гоголя. Це й зробили митці Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Прислухалися до голосу геніального, не скупілися на високе визначення, письменника. До 200-річчя з дня народження великого майстра слова здійснили постановку п’єси, що так само, як і знаменитий “Ревізор”, є однією з перлин класичного репертуару. Порадували глядачів спектаклем “Одруження”.

Саме порадували. І на прем’єрному показі, й на наступних зал шаленіє від захвату. Присутні насолоджуються і неперевершеним гумором, дотепними вигадками літературної основи, і витівками персонажів — чудовою грою акторів високого рівня. Це втіха для душі й серця, для очей і слуху. Не шкодує пристрасних епітетів, бо вистава того варта.

Дуже колоритні й природні в образах головних героїв — жениха та звідника — народні артисти України, лауреати Національної премії ім. Т. Шевченка О. Богданович та Б. Бенюк. Вони так скупані в оплесках, що віддають за любов і шану самовіддачею на межі натхнення і, головне, свого щедрого таланту. Цього їм не позичати. Як і народній артистці України Ірині Дорошенко. Їй вистачає хисту і внутрішнього відчуття та глибокого розуміння сутності вималюваного письменником образу, щоб відтворити його відповідно до авторського задуму повнокровним, багатогранним. Наречена в її виконанні не лише комедію ламає, а й переживає особисту трагедію в атмос-

фері потворних соціальних обставин. Це той сміх крізь сльози, яким великий чарівник М. Гоголь вразив сучасників і не перестає дивувати наступні покоління.

Виходжу з того, що більшість обізнана зі змістом п’єси. А для тих, хто нічого не відає, варто сказати, що йдеться про сватання гурту претендентів до дочки багатого купця, яка засиділася в дітках. Їй аж пече заміж. А вибирати випадає з-поміж ловців здобичі й чинів. Як же проклонутися сердечній любові, коли душать приморозки холодних розрахунків? І смішно, й гірко.

Коло персонажів нешироке,

ГОЛОС ВІЧНОЇ ДУШІ

тож є змога не оминати нікого з виконавців. Насамперед долучимо до прекрасної половини заслужену артистку України Любов Кубюк у ролі свахи й Анжеліку Савченко — рідну тітку невдахи-нареченої. І жехи — як на підбір: народний артист України Л. Сердюк, заслужений артист України В. Мазур, О. Логінов, Ю. Ребрик. А належної взаємодії, злагодженості надав ансамблю режисер-постановник В. Козьменко-Делінде. На афішах зазначено, що декорації та костюми — його праця. Відзначив би ще й вишуканість кольорової гами, яка впродовж усього дійства милує зір.

Звернувся принагідно до молоді. Жити в Києві чи бути в Києві й не навідатися до театру, не побачити на сцені провідних українських акторів — означає обкрадати себе, збіднювати світогляд, звужувати сприйняття дійсності. Наші сучасники — талановиті особистості, вони поряд.

Неприємно від охаювання, пап-

ложення, брудними потоками якого віднедавна накривають будь-що українське в Україні, особливо ж у духовній сфері. Ниву культури витоптують не так невігласи, як упереджені недоброзичливці й злісні ненависники.

І довкола імені М. Гоголя стільки крутильства, що де там упокоїтися його прахові! А створене ним дотепер різні політичні сили натягують на свій копил. Скажімо, в Україні, навіть попри наміри О. Довженка, С. Бондарчука так і не вдалося здійснити постановку фільму за повістю “Тарас Бульба”. Та цього року пасинок колись всесильно-

брали недоброзичливці за горло України, а істина відкриється і самотвердиться всупереч найпідступнішим зловорожим інсинуаціям. Хай там що, а Національна академія наук невдовзі змушена буде визнати під тиском незаперечних доказів і заявити на повен голос, що український рід суцільний на Земній кулі від первозави людини на обшірі, де досі етнічні українські землі. Геніальні особистості — виразники споконвічної духовної сутності народу, носії генної пам’яті. І саме цим вони цікаві світові. Саме неповторним національним збагачують скарбницю вселюдських духовних надбань.

Нещастя українських талантів у тому, що вони деформувалися в лещатах жорстокого національного гніту. Хоч якою могутньою була внутрішня потуга, а творче волевиявлення приносило й небажані плоди.

Визначальне ж те, що М. Гоголь — характерник із характерників, чародій, знавець людської душі. Цим і вражає п’єсу “Одруження”. Автор вникає в таємниці, бачить недоступне поверховому поглядові, відкриває вселюдське, вказує глядачеві на приховане в його характері, допомагає розуміти себе, власну природу.

“Одруження” на кону українського театру подано в перекладі Остапа Вишні. Майстер гумору грішив схильністю до просторіччя. Завідувачу літературної частини слід вимогливіше поставитися до редагування. До прикладу, наречена після цілковитого розчарування сахається претендентів на її руку й серце: “Пошли всі вон!” Чи ж не колоритніше прозвучала б грамотна фраза: “Ідіть усі геть!” Але ж знаємо, що вистава шліфується. Нові глядачі не розчаруються.

КАРТИНИ ФЕОФАНА БОБРИКА

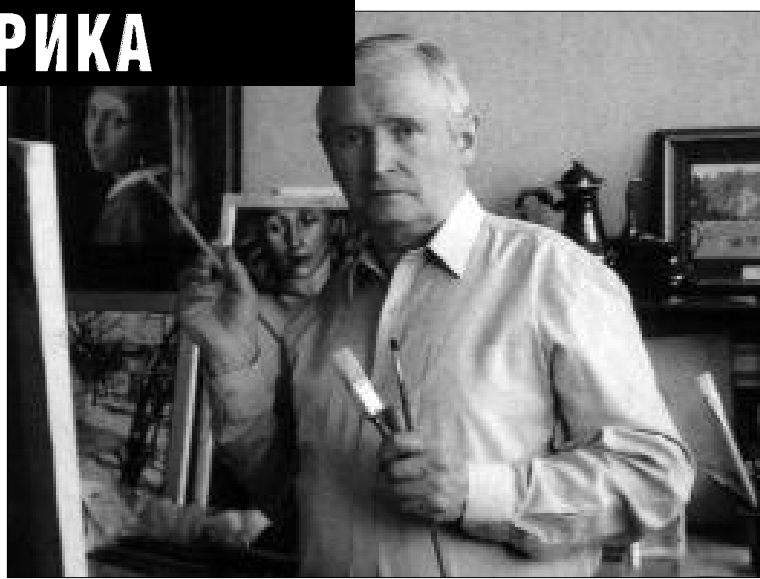
Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Один із шляхів популяризації творів художника — випуск каталогу його картин, чим, зокрема, скористався рівненський митець, голова обласної організації Національної спілки художників України Феофан Бобрик.

Каталог вмістив репродукції полотен майстра різних жанрів; тут представлено натюрморти, портрети, ліричні й історичні пейзажі.

Митець, який належить до когорті відомих професійних живописців з оригінальним почерком у мистецтві, так прокоментував каталоговий “вихід у народ”: “Я ма-

люю те, чого прагне душа, те, що близьке людям. Наприклад, прості мотиви природи спонукають замислитися над вічними проблемами буття. Своєрідне продовження цього діалогу з природою — натюрморти. Близька мені історична тематика. Загалом картин дуже багато. Але навіть на виставках їх бачить обмежене коло людей. Розв’язати цю проблему, хоч і у трохи звуженій, репродуктивній формі, дає змогу каталог, який розійшовся по всій області. Видано його за сприяння Рівненської обласної держадміністрації й обласної ради відповідно до обласної Програми розвитку книговидавничої справи”.

ЯК НА БАНДУРІ СТРУНА ДО СТРУНИ

Ганна КОСТАНОВИЧ,
просвітянка,
м. Рівне

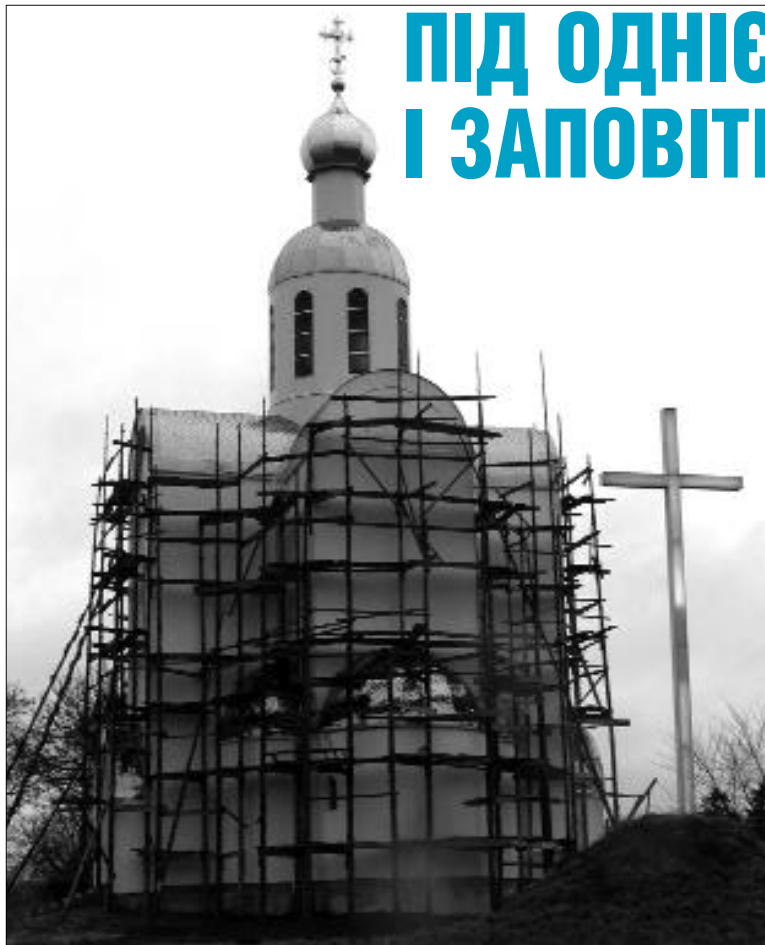
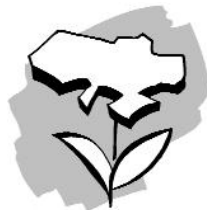
Нещодавно в залі Рівненського музичного училища РДГУ відбувся творчий вечір-звіт викладача класу бандури, заступника голови обласного відділення Національної спілки кобзарів України, просвітянина Назара Волощука за участю студентів Серафими Квач, лауреата Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах “Провесін”;

Оксани Денисяки, лауреата обласного конкурсу бандуристів ім. А. Гриця та випускників минулих років Тетяни Єсіпової, лауреата обласного конкурсу бандуристів ім. А. Гриця, викладача класу бандури Острозької музичної школи; Тетяни Мельничук, солістки-вокалістки Дубенського районного будинку культури; Надії Білецької, викладача класу бандури Вербської музичної школи. У вечорі взяли участь також ансамбль бандуристок училища під керівництвом Мирослави Очеретяної, володарки гран-прі обласного конкурсу бандуристів ім. А. Гриця, учні Острозької музичної школи Олександра Ковлева, лауреат обласного конкурсу бандуристів ім. А. Гриця, та Роман Микитюк, володар гран-прі обласного огляду-конкурсу серед учнів музичних шкіл, лауреат Всеукраїнського конкурсу бандуристів “Кобзарська юнь” (клас викладача Т. Єсіпової), Юлія Щепанська, переможниця Рівненського відбіркового туру, фіналістка Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики “Червона рута-2009” та концертмейстер Аліна Данилюк.

Творчим звітом Назар Волощук укотре засвідчив, що він — вимогливий, сумлінний викладач, адже його учні продемонстрували високий рівень виконавської майстерності в номінаціях бандурист-інструменталіст, бандурист-співак, виконуючи камерну сюїту, прелюдію і фугу, концертні п’єси, українські народні пісні, пісні та п’єси сучасних українських композиторів.

У високому виконавському рівні викладача Н. Волощука присутні переконалися під час його виконання старовинних українських кантив у супроводі діатонічної старосвітської бандури, народної пісні у дуєті з солістом обласної філармонії Миколою Швидківим та інструментальної фантазії Г. Китастого “Гомін степу України” на чернігівській бандурі із застосуванням модерних комп’ютерних електрозвуків.

Із палким вітальним і подячним словом до Назара Волощука і всіх бандуристів звернулася Світлана Хомяк, заступник начальника управління культури і туризму облдержадміністрації. Теплим словом згадав Назар Волощук своїх перших учителів гри на бандурі з Рівненської музичної школи № 1 ім. М. Лисенка Ольгу Кравчук і Людмилу Фусік, викладача музичного училища Анатолія Гриця та професора Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, заслуженого діяча мистецтв України Василя Герасименка.

ПІД ОДНІЄЮ БАНЕЮ — ДВІ ЦЕРКВИ І ЗАПОВІТНА МРІЯ МИКОЛИ ЖУЛИНСЬКОГО

У селі Набережне Демидівського району, на батьківщині Миколи Жулинського, люди-ни зі світовим іменем, академіка, письменника, політика, державного та громадського діяча, з'явилась духовна святиня — двоярусний храм, верхню частину якого освящать на честь Святої Трійці, а нижню — на честь Святого Миколая. У його підвалини заклали цеглини Президент України Віктор Ющенко, письменники Ліна Костенко, Оксана Пахльовська, Іван Драч, Володимир Дрозд, Ірина Жиленко, артисти Ніна Матвієнко, Анатолій Паламаренко, Дмитро Гнатюк, Богдан Ступка. Будівництво храмової споруди ініціював Микола Жулинський. Він вклав у нього свій талант, кошти і частинку серця.

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

— Заповітна мрія збудувати у рідному селі православний храм — ще з дитинства, — зізнається Микола Григорович. — Адже у Набережному, яке раніше називалося Новосілками, церкви не було. Люди ходили на молитву до сусідніх сіл, насамперед у Боремель, де церковним старостою був мій дядько, мамин брат Клим Воляннюк. Саме його бачення значимості духовності й материнські почуття Климихи, велич її молитви за дітей одного разу настільки пройняли моє серце, що написалася новела. Мене завжди неприємно вражала другорядність Новосілок — від того, що першого дня Трійці батюшка правив Службу Божу в Боремлі, а лише потім, наступного дня, приїздив до нашого села, щоб тут відправити літургію.

Дитяча ревнивість, яка з рока-

Настоятель храму о. Іван благословляє парафіян

ми не вивітрилася з душі, а найбільше, звичайно, прагнення долучитися до того, аби рідні терени мали своє духовне осердя для згуртування і молитви, підштовхнули мене до задуми звести у селі церкву. Задум почав втілюватися у реальність на початку дев'яностих років минулого століття. Тоді я з другом, людиною високих духовних та патріотичних покликань Леонідом Піддубним умисно поїхав до села, щоб вибрати місце для храму.

Хотілося, щоб бані майбутньої церкви було видно зі знаменитих Козацьких могил, із села Товпизин, звідкіля родом мій батько, із далеких далей. І таке місце знайшлося на високому березі річки Стир. Воно овіяне славою, адже неподалік — захоронення козаків та селян, які брали участь у визвольній боротьбі українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Більш того, саме у цю

могили вже набагато пізніше захопили загиблих воїнів УПА. Тож на знак пам'яті про оборонців України над курганом з'явився високий хрест, який, до речі, уночі яскраво світитиметься.

Щодо архітектурних особливостей церкви, то мені хотілося, щоб вона відзначалася модерном. Я навіть привозив у село архітектора з Канади Радислава Жука. На моє прохання він виготовив проект — прекрасний за величністю і новизною, але водночас мені здалося, що земляки як представники селянського роду такий модерн не вельми сприймуть. Тож довелося вдаватися до усталених норм, враховувати ландшафт, земляцькі запити і пропозиції. Тепер, коли храм постав у своїй красі, я задоволений від спільної праці. До будівництва долучалися земляки, друзі, парафіяни і благодійники, які хотіли залишитися невідомими. Низький уклін усім!

Ікона — у дарунок (владика Євсевій, ректор Національного університету “Острозька академія” Ігор Пасічник, академік Микола Жулинський)

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Шановний добродію і добродійко!

Запрошуємо 7—8 червня, на Святу Трійцю, взяти участь у Фестивалі народної творчості “Волинська Трійця”, який проводить Національна рада з питань культури і духовності при Президенті України, Національна спілка майстрів народної творчості, Волинська та Рівненська обласні державні адміністрації у селі Набережне, що на Рівненщині; відвідати Будинок-музей в Новограді-Волинському, де народилася Леся Українка, побувати у м. Дубні з нагоди 200-річчя з дня народження М. В. Гоголя, поклонитися героям-козакам у Пляшеві на Козацьких могилах.

Другого дня Трійці — у день відкриття Фестивалю “Волинська Трійця” — Патріарх Української Православної Церкви Київського Патріархату, Його Святість Філарет освячуватиме церкву Святої Трійці в селі Набережне Демидівського району Рівненської області.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Сергій КЛИМКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301221
Наклад у травні — 36 700

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

ПРИЗВИЧАЄНІСТЬ ВИРОДЖЕННЯ, або ЧОМУ ВИХІД З КРИЗИ НАМ НЕ ЗАГРОЖУЄ

Закінчення. Початок на стор. 1.

У нас багато пащекували про наміри відокремити владу від бізнесу, а насправді відокремили міцно злитовані владу й бізнес від народу та моралі.

Нещодавно від очільників НАТО (а в підтексті — Євросоюзу) світ почув, що Україну там не ждуть найменш у найближче десятиліття. ТАМ нарешті збагнули всю суть нашої лжебуржуазії та лжекапіталізму. Жодного іншого інтересу, крім територіального, ми не становимо також для найбільшого сусіда на сході. Опинившись у міжнародній ізоляції, Україна приречена розплутувати зв'язані нами й не нами вузли самотужки. Але оскільки в нас немає ані вождів, ані політичних сил з ідеологією та глибокими внутрішніми переконаннями, подібними до запитання американського хлопця з кінофільму “Кокони”, то лжебуржуазія і лжекапіталізм і далі безбронно множитимуть суспільну плісню. Її критична маса здатна поховати всі здобутки, ще зовсім незначні й крихітні, надбані за часів так трудно здобутої незалежності, поховати саму ідею існування незалежної України.

У нас немає національної еліти — того суспільного прошарку, який сконсолідував би націю на загальнозрозумілих принципах спільної відповідальності за долю держави, високої, не на словах, а на ділі моралі й честі, справедливої винагороди за цю відповідальність у вигляді гідного життя кожного члена громади, утвердження пріоритету національних інтересів перед особистими, але не на шкоду кожній конкретній особі, унеможливлення збагачення одних верств за рахунок зубожіння інших. Лжебуржуазія, прибравши до рук інструменти всіх гілок влади мало не на всіх її рівнях, поставила себе поза будь-яким контролем народу, якому, за Конституцією, нібито й належить уся повнота влади. І вона, лжебуржуазія, зробить усе, щоб таке становище закріпити назавжди.

Політика — сконцентрований вираз економіки. Аморальна, антигуманна, запліснявіла, вибудована на спотвореному народовладді, політика переносить усі свої негативи на економіку. Ось чому криза на наших теренах може почуватися спокійно: з нею ніхто й не збирається боротися. Найбільша загроза курсу стабілізації йде зовсім не від непримиренності президентської й урядової гілок влади (хоч це теж присутній негативний чинник). Головний удар “під дихало” українській економіці — існування лжебуржуазії, сформованого класу “новітніх господарів життя”, в чиїх руках зосереджено великі фінанси й майнові цінності, зокрема й земля, попри заборону її продажу (це одна цинічна деталь українських реалій), що відкрило їм прямий шлях у владу. Філософія їхнього буття наскрізь паразитична, позбавлена національних сентиментів, того дбання, що його сформулював відомий кіногерой словами “за державу кривдно”. Вони не подають жодних етично-духовних знаків чи сигналів суспільству, не є й не можуть бути моральними авторитетами нації, та найстрашніше — вони абсолютно цим не повинаються й навіть не соромляться.

Перспектива перед Україною безрадісна. Вона дійшла до тієї межі, за якою може справдитися страшне застереження Тараса Шевченка: “Погибнеш, згинеш, Україно, Не стане знаку на землі”. Але кому це болить? Хоч мусить же комусь боліти! Мусить! То де ж ви, “болящі” за Україну?

Віктор БАРАНОВ

ГОЛОВНА УМОВА ПРОГРЕСУ І РОЗВИТКУ УКРАЇНИ — ЦЕ ЄДНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПОЛІТИКІВ

Сьогодні, в умовах руйнівної кризи, що загрожує українській державності, висловлюємо обурення безвідповідальністю, бездіяльністю та морально-етичним рівнем політиків “вищого ешелону”.

Українці єдині: в країні треба навести порядок. Для суспільства подолання всеосяжної кризи — економічної, політичної, моральної й, зрештою, владної — головне. Натомість політики перейняті боротьбою за владу, що дедалі більше загострюється перед президентськими виборами.

Гамлетівське “Бути чи не бути?” для політичних провідників можна переформулювати: “Бути чи вдавати з себе?” Або в поєднанні з відомою тезою Черчіля постає питання, на яке кожен з очільників політичних сил має дати відповідь: бути державним діячем, що дбає про наступні покоління, чи лише позірно вдавати з себе такого, дбаючи насправді про особисту владу та кон'юнктуру найближчих виборів?

Ми переконані, що головна передумова поширення й поглиблення кризи в країні — безвідповідальність та “гра на публіку” замість самовідданої роботи державних мужів. Видається, що їхня віра в диво піару безмежна. Свідченням цього, окрім нескінченних політшоу на телебаченні, є, зокрема, постійні презентації нових політичних проектів, особливо з голосно декларованими амбіціями: не менше, як відвернути національну катастрофу, врятувати Вітчизну тощо.

На превеликий жаль, характерною рисою для багатьох політиків в Україні стала схильність легко здавати національні й суспільні інтереси на користь власних політичних чи бізнесових та ігнорувати раніш проголошені власні принципи. Для нас, українців, такий цинізм і “політичне хамелеонство” політикуму просто дике.

Що ви шукаєте у високих кабінетах іноземних держав, коли один поперед одного їдете туди на поклін? Не принижуйте самі й не принижуйте нас! Вирішуйте долю країни тут, удома, радьтеся із власним народом.

Врешті, чи не набридло вам, українським політикам, щороку

бомбардувати народ нездійсненними популістськими обіцянками, а один одного поливати брудом? Навіщо ви звозите людей на свої безглузді акції та мітинги? Сьогодні за уряд, завтра проти. Хто з вас за власний народ?

2004 року політики, не порадившись із народом, переписали Конституцію “під себе”, розбалансували владу і тим самим кинули країну в тривалу політичну кризу. Тепер, на жаль, ми не бачимо щирих спроб виправити цю ситуацію. Нещодавно ваші аморальні взаємопобивання вийшли за межі країни й стали предметом обговорення на міжнародній арені. Не менш огидною була і реакція депутатів на інцидент з українським міністром, які перетворили парламент на цирк із плакатами, виставами і відповідним реквізитом. Зрештою вкотре постраждав імідж держави.

Виборене право провести в Україні Євро-2012 дало чудову нагоду показати країну світові, розвинути економіку й інфраструктуру, зрештою, утвердити нашу європейську ідентичність. Але через постійні чвари та безвідповідальність можемо втратити і цей унікальний шанс.

Нині країна наближається до президентських виборів. Від політиків залежить, щоб вони знову не розшматували країну, як ми це пережили 2004 року. Ми категорично застерігаємо вас: не наступайте вкотре на ті ж граблі.

Констатуємо: громадяни України, які справедливо очікували припинення чвар та рішучих дій усіх гілок української влади, вчоргове залишилися обдуреними.

Політики, схаменіться! Життя не закінчується виборами. Поважайте країну і себе. Дбайте про кожного українця, а не про свої кон'юнктурні рейтинги. Країна втомилася від вас, ваших чвар, скандалів та бездіяльності.

Кожний владний інститут має відповідати за свою конституційно визначену діяльність, служити Україні та українському народу. Уряд повинен адекватно реагувати на виклики і відповідати за свої дії. Депутати ж мають займатися тим, для чого їх обрали, а парламент — бути органом законодавства, а не джерелом криз,

На цьому наголосив Президент України Віктор Ющенко під час виступу на Тарасовій горі у Каневі.

Перед початком ходи на Тарасову гору глава держави поклав квіти до Монумента Слави, відвідав Успенський собор, де 20—22 травня 1861 року стояла домовина з прахом Тараса Шевченка, а також поклав квіти до пам'ятника Іванові Підкові.

“Сьогодні, стоячи біля цього святого місця — могили Тараса Шевченка, ще раз звертаюся до українського народу з єдиним і, можливо, головним нині посланням — посланням єдності. Нас ніщо не може роз'єднати”, — сказав Віктор Ющенко.

Президент наголосив, що тема соборності України завжди була важлива. Він оптимістично дивиться на перспективи її досягнення в українському суспільстві й закликав українців на найближчих виборах засвідчити відданість українській ідеї: “Дуже хотів би, щоб ви не

забули свого українського вибору”.

Говорячи про значення події — традиційного сходження на Тарасову гору, яке відбувається 22 травня, Віктор Ющенко наголосив, що цією дорогою має пройти кожен українець. “Це важлива дорога для будь-якого покоління. Кожна людина, яка пройде цією дорогою в дитинстві, в юності чи в похилому віці, уже повертається українцем, бо це не тільки дорога нашого духу. Це дорога нашого майбутнього”, — переконаний Президент.

Глава держави вказав на значення спадку поета для української державності. “Майже два століття тому Шевченко мріяв про українську незалежність, написав десятки творів про волю і свободу. Без нього багато чого не могло б відбутися, що відбувається сьогодні”, — сказав він. Вшановуючи пам'ять Великого Кобзаря, Президент України поклав квіти до пам'ятника на могилі Т. Шевченка.

Глава держави відвідав перший народний музей Кобзаря “Тарасова світлиця”, а також поклав квіти до пам'ятного знака Олексі Гірнику.

Матеріали і фото із сайту Президента України

ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВУТ “ПРОСВІТА” ПОВІДОМЛЯЄ

Станом на 19 травня зібрано 1 018 485 грн.

Збирання коштів на спорудження пам'ятника Великому Гетьманові України Іванові Мазепі триває. До списку жертводавців (див. prosvita.poltava.ua) долучилися:

БФ “Просвіта і Чин” — 500 грн.

Говоруха Віктор Володимирович — 100 грн.

Івано-Франківське обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка через В. С. Бойка — 440 грн.

Баран Ярослав (Філадельфія, США) — 800 грн.

Два перекази через Ощадбанк — 200 грн.

Харченко Микола Федорович (Харків) — 500 грн.

Ціцало Богдана Степанівна (Львів) — 520 грн.

Два перекази через Поштамт (Полтава) — 200 грн.

Соснівське відділення Товариства “Просвіта” через Годак В. — 225 грн.

Сало О. К. (Львів) — 470 грн.

Прізвище не вказано — 50 000 грн.

Кульчинська Раїса Максимівна (Полтава) — 300 грн.

Кульчинська Леся Миколаївна (Київ) — 200 грн.

Просимо долучатися до цієї святої справи всіх небайдужих українців та безмежно вдячні тим, хто відгукнувся.

Кошти на пам'ятник Іванові Мазепі просимо надсилати:

ПООТ “Просвіта”

Харківська обласна філія АКБ “Укрсоцбанк”

р/р 26005710001231

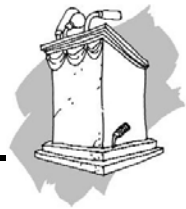
МФО 351016,

код ЄДРПОУ 22527966

“Благодійна пожертва на пам'ятник Іванові Мазепі”

Імена всіх жертводавців буде виکارбувано на спеціальній таблиці.

Телефони “Просвіти” у Полтаві: 8-05322-7-31-45, 8-0532-56-41-45

ПРАВДА ПРО НЕСКОРЕНИХ

Служба безпеки України розсекречує та оприлюднює архівні документи

У Волинському краєзнавчому музеї відбулася фотовиставка “Українська Повстанська Армія: Історія нескорених”, створена на основі матеріалів Галузевого державного архіву СБУ й архіву Центру досліджень визвольного руху за сприяння Українського інституту національної пам’яті. Експозицію виставки склали матеріали архіву УСБУ у Волинській області — кримінальні справи, примірники пропагандистської підпільної літератури — статті, листівки й брошури підпільних друкарень, рукописні матеріали та бофони. Особливо цінна оригінальна графіка Ніла Хасевича.

В Управлінні СБУ в Черкаській області розпочав роботу інформаційно-довідковий зал розсекречених архівних матеріалів. Такі ж зали відкрито у Львові й Чернігові.

Електронна база даних інформаційно-довідкових залів складається з п’яти компонентів (документи, фотоархів, наукові видання, виставки та презентації, матеріали ЗМІ). Саме тут зберігають усі розсекречені матеріали Галузевого державного архіву Служби безпеки України з 1917 до 1991 року.

Електронний архів діє на основі спеціальної програми, що пришвидшує знаходження потрібних документів за різними категоріями пошуку. Матеріальна база систематизована й об’єднана тематично (Голодомор 1932—1933 рр., діяльність ОУН-УПА, репресії в Україні, Друга світова війна, дисидентський рух).

У Службі безпеки України у межах державних заходів з нагоди Дня пам’яті жертв політичних репресій відбулися громадські слухання “Трагедія Биківні: як це було”.

Служба безпеки України встановила прізвища 14 191 особи, яким було винесено вироки в Києві. Їхні останки захоронені в Биківні, про що знайдено документальні архівні підтвердження. Уже документально доведено, що Биківня стала останнім притулком для тисяч жертв, серед яких — фундатор Академії мистецтв, професор Київ-

ського художнього інституту М. Бойчук, письменник Я. Савченко, поети М. Семенко й М. Скуба, художник, член президії Академії наук УРСР, директор інституту економіки О. Асаткін.

В Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка відбулася зустріч голови Служби безпеки України Валентина Наливайченка зі студентами та викладачами цього навчального закладу.

За словами В. Наливайченка, політичні репресії в Україні розпочалися із самим становленням тут радянської влади (1918 рік) і закінчилися у другій половині 1980-х. Комуністичний терор зачепив майже всі верстви української нації — інтелігенцію, військовиків, політиків, діячів культури та мистецтва, чи не найбільше вдарив по селянству. “Комуністичний тоталітарний режим в Україні встановився шляхом насильства, через ліквідацію української державності, знищення учасників українського визвольного руху. Досі не можемо назвати точної цифри всіх жертв цього режиму, можемо лише сказати, що їх було десятки мільйонів”, — наголосив В. Наливайченко.

У фойє корпусу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка на кілька днів розгорнуто те-

матичну експозицію документальних матеріалів з Державного галузевого архіву СБУ щодо політичних репресій в Україні.

У Музеї Української Народної Республіки відбулося відкриття тематичної експозиції архівних документів Служби безпеки України. Для експонування Служба безпеки підготувала архівні кримінальні справи й електронні копії унікальних документів Галузевого державного архіву СБУ, які свідчать про визначну роль, яку відіграли у національному державотворенні та українському визвольному русі у 1917—1930-х роках українські громадсько-політичні діячі. Серед документів — справа сестер Симона Петлюри Марини і Феодосії, яких 1937 року органи НКВС заарештували і розстріляли, сфальсифікована карально-репресивними органами “Справа Українського національного центру” — міфічної підпільної організації, метою якої, за версією ДПУ, була підготовка повстання проти більшовицького режиму й проголошення незалежності України.

У Биківні презентовано Міжнародну історико-документальну виставку “Зламані долі: комуністичний терор в Україні 1920—1950-х років”, підготовлену Міжнародним благодійним Фондом “Україна 3000” та історико-просвітницьким правоза-

хисним благодійним товариством “Меморіал” ім. Василя Стуса спільно з Галузевим державним архівом Служби безпеки України.

Експозиція складається з 24-х постерів. Відвідувачі можуть ознайомитися з історією ГУЛАГу та повстаннями, що прокотилися таборами після смерті Сталіна й були організовані політичними в’язнями-українцями. Експозиція розкриває перебіг повоєнних репресій, спрямованих проти оstarбайтерів та колишніх військовополонених, розповідає про місця, де вони відбували покарання та про найбільші місця поховань репресованих.

20 травня в Івано-Франківському краєзнавчому музеї відкрито виставку архівних фотодокументів про діяльність Української Повстанської Армії “УПА. Історія нескорених”. Виставка вміщує близько 500 фотографій, що стосуються історії УПА, зі справ Галузевого державного архіву СБ України. А нещодавно такі ж виставки відкрилися в Донецьку й Одесі.

У Сімферополі відбулася виїзна Колегія Служби безпеки України. У засіданні взяли участь лідери кримськотатарського народу Мустафа Джемілев та Рефат Чубаров, муфті мусульман Криму Еміралі Аблаєв, Постійний представник Президента України в АР Крим Леонід Жулько.

У межах ініціативи Президента СБУ розсекретила й передала кримськотатарській громаді унікальні архівні матеріали сфальшовані радянськими репресивними органами справи стосовно кримськотатарської політичної організації “Мілії Фірка”. За цією справою за звинуваченням у “буржуазному націоналізмі” 1928 року було репресовано 63 особи — духовна еліта кримськотатарського народу.

Учасники заходу дійшли згоди, що саме розкриття й осмислення історичної правди про минуле всіх націй і народностей, які пережили радянські репресії, має стати підґрунтям міжнаціональної злагоди та забезпечення конституційних прав і свобод усіх громадян України, незалежно від їхньої національної належності.

За матеріалами прес-служби СБУ підготував **Євген БУКЕТ**

Володимир ПИЛИПЕНКО, Віталій МАЙБОРОДА, просвітяни, м. Бердянськ Запорізької обл.

Людина народжується для продовження роду, для творіння духовних чеснот і матеріальних цінностей, для...

А що буде, коли порушити цю природну космічну гармонію? Минуле ХХ століття, “найбагатше” на суспільні катаклізми, дає страшну відповідь і на це запитання: хаос, жорстокість. Звідси масові політичні репресії в СРСР, зокрема в Україні.

Комуно-більшовицький режим одразу запланував докорінно змінити умови людського існування, а всіх, хто не відповідав певним критеріям, ухвалили позбавити самого права на життя. Воістину — “силою захоплена влада може всіх потопити в крові” (Ф. Достоєвський). Так первинне призначення людини було безоглядно відкинуто, замінено на партійно-догматичну регламентацію й контроль життя до найменших подробиць. А біблійне “на страждання” режим доценту наповнив трагізмом і переніс у зовсім інший світ — табірне передсмертне животіння мільйонів громадян.

Ось порівняльні показники сумнозвісного ХХ століття: за даними Міжнародної комісії досліджень

РОКОВИНИ ВЕЛИКОГО ТЕРОРУ ШТРИХИ ДО “ПОРТРЕТА”

концтаборів, в СРСР з 1930 до 1953 року в таборах ГУЛАГу загинуло принаймні 60 мільйонів осіб (у родовж Другої світової війни — 11 мільйонів). А ось “крива” кількості в’язнів у радянських концтаборах за роками: 1924 — 86 тис., 1927 — 200 тис., 1937 — 16 млн, 1940—50 роки — 17—22 млн, 1970-ті — 3 млн, 1980-ті роки — 4 млн.

Вважають, що народ, який втратив 2—3 % найактивніших людей, переможений. Україна ж у 1930—40-х роках втратила третину населення (Голодомор, репресії, депортація, війна) і, головне, найактивнішого. Від цього — процес інтелектуального і морального занепаду українського суспільства та подальшого зросійщення. Цього не змогло зупинити навіть проголошення незалежності.

У масштабах і термінах винищення власного населення сталінський терор не має аналогів у світовій історії. Системне планування страт, ув’язнень, виселення завжди алогічне, і тому несе не лише догму до виконання, а й конкретний сигнал

про схвальність перевиконання. Тому й були і перевиконання, і соцзмагання, і вимоги “знизу” про додаткові ліміти... Так, нарком внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський у кінці 1937 року тричі звертався до Москви про додаткові ліміти. І їх задовольняли. Тобто з погляду психологічної схеми маємо справу з “бенкетуванням-танцюванням” садизму, кровожерства, сатанинства. Але головне полягає в тому, що то була не зграя злочинців, а злочинна держава — система влади.

Як відомо, будь-яка влада має соціальну базу. Ні сам вождь Сталін, ні його найбільший каганат в особі Лазаря Кагановича, В. Молотова, М. Єжова, Л. Берії, М. Постишева тощо навіть із залученням усіх карних злочинців країни Рад не в змозі були здійснити задумане. Їхньою опорою слугувала, певна річ, титульна нація більшовицької імперії — москвини. Щоправда, на ключових посадах зверху і донизу переважали представники єврейського етносу (приблизно 80 відсотків) проти 2 % їх від загальної кількості населення. При-

чини цього тандему слід шукати в глибинах історії, релігії тощо. Але жертвами репресій були представники і цих етносів. Так, відповідно до зведеного річного звіту, український НКВС 1937 р. заарештував майже 160 тисяч громадян (в СРСР — 936 тис.), серед яких українців — 85 тисяч, поляків — 30, німців — 16, росіян — 12,5, євреїв — близько 4 тисяч. Проте буде хибним викривленням подавати цю статистику без тієї, що “склалася” напередодні, чотири роки до того, — під час Голодомору, який також був специфічним терором суто проти українського селянства з близько 10-мільйонними жертвами. Слід згадати, що з часу створення ГУЛАГу 1930 р. його табори були переповнені, як відомо, українськими “куркулями”.

Учені налічили в “Чорній книзі комунізму” в усьому світі 95 млн тільки вбитими. 2006 року ПАРЄ ухвалила резолюцію, якою закликала посткомуністичні країни провести кримінальне розслідування злочинів тоталітарних режимів.

Без цього не буде очищення, не буде гідного майбутнього!

2004 року в урочищі Сандармох у Карелії українці всього світу встановили великий гранітний козацький хрест “Убієнним синам України”. У колі на перехресті вгадуються профілі тих, кого називають цвітом української нації. Отже, початок зроблено.

ХТО ПРОТИ ІСТОРІЇ?

Валентина СИДОРУК, голова міськкоб’єднання “Просвіти”, м. Іллічівськ, Одещина

Історію неможливо змінити, треба тільки мати відвагу знати її правду й пізнати в тій минулій правді не-проминушу, безвічну істину.

Пантелеймон Куліш

Виконуючи Указ Президента України “Про розсекречення, оприлюднення і вивчення архівних документів, пов’язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні”, СБУ організувала пересувну виставку “Історія УПА”. Зараз виставка перебуває на Одещині. Заручившись підтримкою заввідділу культури п. Крістанової, “Просвіта” запланувала проведення виставки в Іллічівську. Та в день її відкриття надійшла заборона від міської влади.

Ось і кажіть після цього, що 2009 рік, що в нас демократія, свобода слова, що живемо в незалежній країні. А дзуськи! Є люди в нашому місті, які нагадують нам і 20-ті, й 30-ті, й 70-ті роки минулого століття і роз’яснюють усе по-більшовицьки: “Запретіть!” І це не хтось, а пан голова нашого міста, який повинен показувати іллічівцям приклад культури, толерантності, патріотизму.

Виставка вже побувала в Одесі, Миколаївці, Роздільній, Южному. Нам залишається тільки позаздрити юнженцям, у яких керівники міста шанують українську культуру й історію, усіх громадян, а не якусь окрему категорію. Ідеться передусім про державницьку позицію. Указ Президента фактично не виконують. Відкрито архівні, надано матеріали, які з грифом “секретно” довгі роки приховував тоталітарний режим. Хто цього боїться, тому правда очі коле!

Ідеолог біло-блакитної партії на відстані спостерігала за подіями, відрядивши до нас представників Спілки молоді — “надійну зміну”, виховану в комсомольському дусі. Керівник Спілки, він і чиновник-початківець, озброївшись фотоапаратом (мав завдання збирати компромат?), поспішив відмежуватися від наших дій: “Мені це не цікаво”. Просвітяни спитали, що ж йому цікаво, й одержали відповідь: “День міста..., ось ми фарбуємо, білимо...” Коли я висловила побажання, щоб молоді зайнялася дослідницькою роботою, вивчивши історію загибелі 1934 року рибалок із Бугівського рибколгоспу “Красная стрелка” (зараз в Іллічівську мешкають їхні нащадки), сучасний комсомолец випалив: “Ну й флаг їм в руки, хай шукають”. Яскравий процес перетворення звичайного українського хлопчини на бундючного чиновника. Ось тобі й Володька Лобода! Та він за посаду у виконкомі що завгодно пофарбує!

Заступник голови міста Іллічівська пояснив заборону проведення виставки тим, що ветерани проти. Ба, скільки років ще вони будуть проти? І громадян через це позбавляють правдивої інформації? Мабуть, уся правда була у фразі заступника: “Я тоже протів”. І спадає на думку мультфільм на цю тему.

“Без утвердження державної мови в усіх сферах життя суспільства не можна говорити про нормальне державне будівництво”.

Микола НЕСТЕРЧУК,
заступник голови ВУТ “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка,
відповідальний секретар

Днями відбулася звітно-виборна конференція Житомирського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Голова Святослав Васильчук підбив підсумки роботи, сказавши, що у складі обласної “Просвіти” — 25 районних та міських об'єднань, 166 первинних осередків, до яких входять майже дві тисячі просвітян. Віднедавна значно активізували роботу Малинське, Житомирське, Андрушівське, Любарське, Черняхівське, Червоноармійське, Олевське районні об'єднання.

Обласна влада підтримує окремі ініціативи обласного об'єднання. Згідно з розпорядженням Житомирської ОДА, утворено постійний обласний комітет з питань мовної політики. Його очолює заступник голови ОДА М. Черненко. Такі самі комітети створено і в містах та районах області.

Просвітяни Житомирщини долучаються до формування національної свідомості через засоби масової інформації. Окремі тематичні телерадіопроекти ведуть досвідчені просвітяни Марія Масловська, Інна Бондарчук, Леонід Махорін, Святослав Васильчук.

Голова Бердичівського райоб'єднання Петро Костюк акцентував на важливості патріотичного виховання дітей та молоді. Робота освітан і просвітян має бути єдиною, вона спрямована в майбутнє. Особливо маємо берегти сільську школу.

Проблемам збереження села, звичаїв, традицій, української культури присвятили виступи голова Радомишльської “Просвіти” Віктор Міхненко та професор Житомирського державного університету ім. І. Франка Станіслав Пультер.

Про форми використання місцевого матеріалу в проведенні національно-патріотичної роботи розповіли голова Малинської районної “Просвіти” Богдан Лісовський.

Позитивно відгукнувся про співпрацю обласної “Просвіти” з обласною владою начальник управління внутрішньої політики і зв'язків з громадськістю Житомирської ОДА Микола Сюрвачик. Зокрема він зазначив, що ініціативу “Просвіти” влада підтримує насамперед у проведенні свят: Дня Со-

НАША СИЛА — В ЄДНОСТІ

борності, Дня Героїв Крут, Дня української писемності та мови, відзначенні ювілейних дат провідних діячів української культури.

Гостро критикував місцеву владу представник Олевської делегації “Просвіти” Микола Брацюнь, зокрема щодо дотримання чинного мовного законодавства. Просвітяни не можуть стояти осторонь антиукраїнської діяльності агресивних проросійських організацій, які руйнують душі українців і нашу державність. Влада має рішучіше реагувати на масові вияви втручання в інформаційний простір країни.

Делегати зосередили увагу на проблемах сьогодення. Ішлося про те, як їх подолати, які форми і методи діяльності просвітянам слід використовувати в нинішній ситуації.

Промовці дійшли висновку, що потрібно працювати на захист своєї ідентичності, національних інтересів. А тут основне місце посідає утвердження української мови як державної. Маємо бути в авангарді будівництва Української держави. Лише створене власними руками й розумом стане основою життя української спільноти.

Праця разом, однією потугою — підґрунтя нездоланності нації. Задля цього потрібно якісно зміцнювати організаційну структуру “Просвіти”. Щоденна просвіт-

ницька робота, залучення до “Просвіти” активних людей, донесення правди про ситуацію в Україні — ось ті засади, яких повинні дотримуватися просвітяни. Ми маємо велику силу, і якщо діяти разом, нарощуватимемо свої лави, — матимемо позитивний результат.

Питання сплати членських внесків як дієвої форми організаційного зміцнення об'єднань “Просвіти”, на жаль, залишилося поза увагою. Але це невід'ємна складова організаційної структури об'єднань. Без мінімальної фінансової бази неможливо забезпечити виконання статутних завдань “Просвіти”. Ми змушені виконувати цю роботу, щоб зберегти незалежність у діяльності й вести повноцінну просвітницьку роботу.

Наші первинні осередки “Просвіти” мають стати українськими твердинями. Тож активно і неупустимо борімося за власну мову, гідність, самих себе. Світ поважає сильних, насамперед сильних духом, розумом і вірою. І ми, українці, все це маємо. Про це свідчить наша історія. Нас не змогли знищити ані винародовлення Голодомором, ані агресивні антиукраїнські режими. Отже, слід не опускати рук і не падати духом, без метушні працювати на Україну. Наша сила — у нашій мові.

В Ухвалі 9-ої звітно-виборної конференції Житомирського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” зазначено, що хоч статус української мови як державної виписано у Конституції України, проте досі статтю 10 порушують не лише приватні підприємства різних профілів, а й державні органи. Особливо це стосується засобів масової інформації — і приватних, і державних. Більшість газет, журналів, книжок у нас видають російською мовою. Більшість програм на телеканалах — також російськомовні. Особливо непокоїть стан української пісні. Вона майже зникла з радіопередач короткохвильових радіостанцій, які нині повністю окупували наш ефір. Зате скрізь нав'язливо звучить російська попса — низькопробна вульгарна какофонія. Слухачеві нав'язують думку, що чуже — це і є своє.

У кожній області при державних телерадіокомпаніях є посада представника Національної компанії телебачення і радіомовлення, який має наглядати за дотриманням мовного законодавства місцевими радіостанціями та телестудіями. Але ті представники зовсім не виконують своїх обов'язків, не впливаючи на мовний стан місцевих ЗМІ. Осторонь цього стоять і відповідні служби обласних адміністрацій, не бажаючи відстоювати інтереси держави.

Конференція звернула увагу органів влади області на те, що без утвердження державної мови в усіх сферах життя суспільства не можна говорити про нормальне державне будівництво, глибоке вивчення правдивої історії, культури, традицій та звичаїв свого народу, і як результат — виховання громадян, особливо молоді, в дусі українського патріотизму, пошани до рідної мови, літератури, вікових духовних цінностей. А це роблять інші держави, які високо цінують власну самобутність, національне обличчя, неповторність.

Конференція переобрала головою Житомирської обласної “Просвіти” на новий термін Святослава Васильчука. Обрано раду, правління, контрольно-ревізійну комісію обласного об'єднання та делегатів на VIII з'їзд ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

9-та конференція просвітян Житомирщини завершила роботу з вірою в активізацію просвітницької роботи та утвердження української України.

ДНІ ШЕВЧЕНКА НА ХЕРСОНЩИНІ

Олег ОЛЕКСЮК,
голова Херсонського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

До Шевченківських днів у Херсонській філії Видавничого центру “Просвіта” вийшли друком нові видання. Серед них — поетична збірка Івана Немченка “Евангеліє від Кобзаря”, до якої увійшли також вірші про Кобзаревих послідовників — носіїв української ідеї — Івана Багряного, Уласа Самчука, Юрія Дарагана, Олену Телігу, Олександра Довженка, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола, Григора Тютюнника, Володимира Івасюка та інших.

Іван Немченко видав і книжку нарисів та статей “Шевченкова офіра”. Зроблено аналіз літературного доробку українських митців Михайла Старицького, Миколи Чернявського, Івана Багряного та інших про Шевченка. Видано нову драматичну поему Миколи Братана “Побите серце”.

Спільно із Херсонською гімназією № 6 просвітяни провели конкурс малюнків, присвячених життю і творчості Шевченка, Шевченківські читання, творчу зустріч із письменниками Херсонщини Василем Загороднюком, Валентиною Нижоголенко, Вадимом Лубчаком та Валерієм Куликом.

Зустрічі активу херсонської “Просвіти” з учнями шкіл №№ 39, 52, 32 та новокаховських ЗОШ №№ 10, 4, 2, 1 підтвердили потребу регіональної програми проведення літературних зустрічей.

Сподіваємося, що депутатський корпус до нас дослухається, бо порозумітися з начальником управління культури і туризму облдержадміністрації не вдалося. Саме вона скасувала традиційний обласний конкурс читців творів Тараса Шевченка, який започаткували обласний центр народної творчості та обласне об'єднання “Просвіти” 2001 року. Найкращі декламатори творів Шевченка на всеукраїнському конкурсі читців завоювали високі нагороди. Проте нині відбулися лише попередні районні відбіркові конкурси. Дивує і цьогорічний репертуар обласного ляхового театру, який ще недавно радував маленьких шанувальників українськомовними виставами. А нині за наполяганням начальника управління театрами породжують мовних калік.

За погодженням з першим заступником голови облдержадміністрації Ігорем Яковлевим цьогорічний мітинг біля погруддя Великого Кобзаря у день його перепоховання переріс у велелюдний літературно-мистецький захід. Поети читали твори, присвячені Шевченкові. Хор обласного палацу культури під керівництвом заступника працівника культури України Георгія Крилова порадював народною піснею.

Комітет з питань культури, духовності, туризму, мовної політики та захисту суспільної моралі Громадської ради при облдержадміністрації 22 травня презентував нову патріотичну літературно-мистецьку концертну програму “Любів Україну”.

Просвітяни Новокаховського міського об'єднання, Голоприсланського, Бериславського, Білозерського, Каланчацького районних об'єднань “Просвіти” взяли участь у проведенні мітингів-концертів спільно з представниками влади.

Тож на Херсонщині широко відзначили Шевченківські дні з надією на духовне й національно-державне відродження.

В ОВІДІОПОЛІ ВШАНУВАЛИ УКРАЇНСЬКУ КНИГУ

Марія ДУМНІЧ,
відповідальний секретар
Овідіопольського районного об'єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

В Одеській державній орден Дружби народів науковій бібліотеці ім. М. Горького відбулася десята Всеукраїнська виставка-форум “Українська книга на Одещині” за підтримки Міністерства культури і туризму України й обласної державної адміністрації спільно з Українською асоціацією видавців і книгорозповсюджувачів.

У рамках виставки-форуму відбулася й читацька конференція “Українська книга в Овідіополі”. Спонсор заходу — депутат Овідіопольської районної ради, заступник голови громадського об'єднання “Інтелектуальний форум” О. Дякович. Читацьку конференцію організували голова Овідіопольського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка С. Агеєнко, заступник Овідіопольського селищного голови, засновник мо-

лодіжної громадської організації “Нащадки Овідія” Л. Савельєва, викладач історії Овідіопольського професійно-технічного аграрного училища Т. Нестеренко.

Привітно зустрічали гостей на порозі закладу директор Овідіопольської ЗОШ № 2 С. Ножка та заступник з виховної роботи Л. Галактіонова. Зустріли учасників конференції учні молодших класів школи, оспівуючи українську книжку в програмі “Свято книги”.

Представник молодіжної громадської організації “Нащадки Овідія” психолог О. Єфімова ознайомила слухачів із діяльністю організації й розповіла про вплив книжки на молоді, розкрила проблему тенденції зниження рівня читання в Україні. Адже зараз вважають хорошим показником, якщо 64 % дорослого населення читає хоч би одну книжку на рік.

С. Агеєнко ознайомив учасників конференції з ініціативою газети “День” “Українці! Читайте!”, а також розповів про історію створення Всеукраїнської виставки-форуму “Українська книга на Одещині”, програму нинішньої виставки.

Підхопили естафету виступів

бібліотекарі. Завідувач відділу обслуговування читачів Овідіопольської районної бібліотеки О. Черпак збила доповідь “Найкращий читач бібліотеки. Українська книжка в бібліотеці” й ознайомила слухачів із Товариством шанувальників українського слова ім. Т. Шевченка.

Овідіопольську районну дитячу бібліотеку представляли заступник директора Т. Павлюк і бібліотекар Ж. Долженко. Вони розповіли про читацький клуб “Пізнайко”, запросили маленьких читачів до співпраці.

Бібліотекар шкільної бібліотеки Овідіопольської ЗОШ № 2, переможець п'ятого обласного конкурсу “Шкільний бібліотекар року” Л. Станішевська виступила з програмою “Краєзнавча та народознавча спрямованість методики і практики роботи бібліотекаря”.

До уваги учасників читацької конференції було запропоновано виставку “Українська книгарня” в Овідіополі, яку організувала директор ДП “Лілея — Магазин “Книги” Н. Романюк. Вона презентувала новинки українського книговидавництва.

На творчу зустріч запросили письменника, голову Іллічівсько-

го міського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка В. Сидорук. На учасників конференції чекала несподіванка. Розповідь письменниці почалася з пісні, присвяченої Миколаївщині, де вона народилася. А далі була розповідь про її книжки “Дорога додому”, “Поговори зі мною, мамо”. І яке ж було здивування авторки й слухачів, коли після її виступу одна з учасниць конференції розповіла, що їй довелося взяти на виховання дівчинку-напівсироту, і ця книжка допомогла знайти шлях до маленького серця, яке оплакує рідну матір...

Від імені депутата Овідіопольської районної ради О. Дяковича овідіопольським бібліотекам передали подарункові набори українських книжок, до яких увійшли “Українські приказки”, енциклопедія “Українська міфологія”, “Україна Incognita”, “Вибране” Ліни Костенко, “Герої України в казках та легендах”. О. Дякович організував поїздки на виставку-форум “Українська книга на Одещині” в Одесу, і це стало завершальним етапом читацької конференції овідіопольських книголюбів.

РОМАН ІВАНІЧУК: «МОЯ ПРОФЕСІЯ — ПЕРО»

— Романе Івановичу, смію зарахувати себе до тих читачів, що прочитали майже все, написане й опубліковане Вами. Почала з “Мальв” студенткою, а роман “Манускрипт з вулиці Руської” відношу до найзахопливіших в нашій українській прозі: інтригуюча фабула, історичні факти, правда і вимисел творять справжнє диво; тут і еротика, й демонологія, і містика, й елементи трилера, інтрига і фарс, і багато чого іншого, що нині ледь спинається на ноги... Дух середньовічного Львова відтворений настільки майстерно й уміло, що читач, захоплений виром подій, сам стає співучасником цього то веселого, то вельми печального карнавалу...

А які величні герої творять фабули інших романів — справжні титани духу Іван Франко, Маркіян Шашкевич, Микола Гулак!.. Як Вам це вдається?

— За письмовим столом я найбільше можу зробити. Бо це — моє. Коли сідаєш за стіл, відкриваються канали підсвідомості. Відкриваються всього раз, потрібно лише упіймати ту мить. І вона — неповторна. Я ніколи не мав вільного часу й не знаю, коли встиг написати тих п'ятнадцять романів. І ось нарешті закінчив цикл, який тягнув із XV століття нашої історії. Останнім є роман із часів УПА “Рев оленів на розвідні”, що його прототипом є моє рідне село...

І ось той Храм, який я зводив тридцять років, вирішив довершити банею і хрестом: триптихом філософських повістей, зібраних в одній книзі “Смерть Юди” (крім одноїменної повісті — це “Євангеліє від Томи” та “Ренегат”) — про три категорії, які досліджував: сумнів, зраду, роздвоєння особистості...

— Романе Івановичу, саме під Вашою рукою у Львові було створено Товариство української мови і саме у Львові виникла ідея реорганізувати його у Товариство “Просвіта”, члени якого багато зробили для незалежності. Мені пригадалася фраза, якою Ви розпочинаєте свою книжку “Благослови, душе моя, Господа...”: “Живемо в добі, коли політики або нічого не знають і не можуть передбачити майбутнє, або суть безсилі коригувати хід історії...”

— Я закінчив другу й третю книгу цих спогадів і залишаю ворота відкритими — думаю, що продовжуватиму, якщо мені вистачить життя і часу. В кожному разі, ті теми, які розпочав у першій книзі, розвинув у другій і третій, набрали актуального звучання — тобто тогочасного. Моє ставлення до нинішнього політичного життя не змінилося.

Залишився оптимістом, вважаю себе завзятим чи, як іноді жартівливо кажу, телячим оптимістом і повторюю: “Благослови, душе моя, Господа за те, що ми діждалися і вибороли незалежність України”.

Усе, що відбувається зараз у політиці й що ми чули із зали Верховної Ради, звичайно, прикро. Але не сказав би, що дуже небезпечно. Небезпеки тут нема: ніщо вже не поверне Україну в страшне імперське лоно. Але ми ще переходимо великі бар'єри, тому що люди наші, народ наш не усвідомив, що таке незалежність. Не усвідомив, що незалежність — це нормальний стан людини, нормальний стан народу. І якісь невігоди, бідність і нестачі ще не означають, що в усьому винна Україна нинішня. У цьому винна совєцька система, яка знищила господаря, українську ідеологію, пригнобила українську національну ідею. Народ ще не доріс до того, щоб на виборах назав-

Героєві України, лауреатові Національної премії імені Т. Шевченка, відомому українському письменнику Романові Івановичу виповнилося 80 років. Роль цієї особистості в становленні Товариства української мови, ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка неоціненна і незабутня. Від імені українських просвітян, правління та секретаріату “Просвіти”, редакції “Слова Просвіти” і всіх читачів газети щиро і щедро вітаємо ювіляра та бажаємо йому здоров'я, творчої моці й життєвих радощів на многії й благії літа!

жди зректися страшного явища, яке здратувало ХХ сторіччя, — комунізму і фашизму. І доки народ, нове покоління не дозріє до того, що треба обирати в парламент національні сили, а не комуністів, не п'яту колону, яничарів, які й не сплять, а мріють повернути колишню владу — доки народ не збере владу в свої руки, доти ми шкутильгатимемо.

Завалилася найстрашніша імперія, яка існувала у світі. На її руїнах постає нове життя, і воно не може йти гладенько, адже відбулася деструкція душ, деструкція мислення; заважають лінівисті, безгосподарність, невміння... Та, зрештою, яку ми освіту діставали?! У вузах половину часу витрачали на лженауку — історію партії, марксизм-ленінізм і всілякі псевдофілософії. Зараз бачу цілком інше явище серед молоді. Молодь у нас прекрасна — щодня стикаюся з її запитами, вміннями і бажаннями. І сімдесят відсотків хочуть мати ґрунтовні знання мови, філософії, світової літератури. І тому нове покоління буде ґрунтовніше підготовленим і освіченішим, ніж ми.

Коли буде освіта, культура, а нема “взагалі культури” — є національна, то утвориться нової тип людини. І та нова людина прийде в той самий парламент, у державні структури. До керівництва всіма ланками держави придуть люди, які вболівають за державу. Тож я оптимістично налаштований і писатиму правду — як завжди писав. Не можна людям обманювати, що нам жити добре. Але нам добре тому, що ми живемо у своїй державі.

— Ви оптиміст, і думаю, що Ви не самотній у своєму оптимізмі. Але як тоді пояснити ту соціальну апатію, яка панує в державі?

— Нам дуже багато вдалося зробити тоді, коли ще соціальної апатії не було. Коли ми боролися проти большевицької системи, апатії не було. Так склалося в історії нашого народу, що ми навчилися воювати за нашу незалежність. А коли здобували її, то втрачали через заспокоєння, через те, що лідери, які вели нас на боротьбу, самі збавляли тон, самі заспокоювалися і починали між собою всілякі “розборки”: хто більший патріот, і на тому багато втрачали. І цим користувався ворог, який навчився бути дисциплінованим, який має школу комунізму-тоталітаризму...

— Тобто ці люди впевнені, що вони не пропадуть...

— Не пропадуть, бо прийшла демократична влада, ніхто нікого

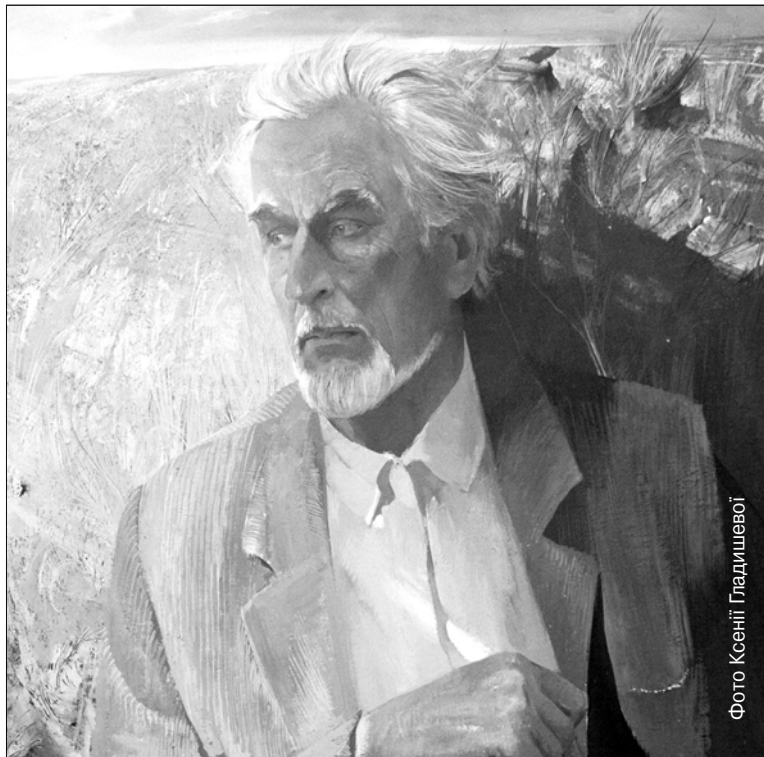

Фото Ксенії Гладішевої

Портрет Романа Івановича. Художник Любомир Медвідь

не притягає до відповідальності за антидержавну діяльність, антиукраїнські висловлювання. Народ добре бачить, хто при владі: не Рух, не “Просвіта”, партії порозколювалися, при владі ті, хто й раніше, тільки з новою геральдикой, новою символікою, використовують її для своєї чорної діяльності.

Народ зневірюється. І якби література, яка проносила національну ідею в імперії протягом століть і донині, мала ту саму функцію і ту саму опінію в людей, то ми стояли б на тому самому рівні. Але коли культура в людей відсутня на другий план, а маскультура — чужа для нас — наступає, коли молоді творці, які є порядними і талановитими (добре їх знаю), зневірюються у перспективі нашого державного життя і йдуть на копіювання чужих матриць, що не відповідають національному духові, або шукають вихід у ситуаціях, які віддають їх від найпекучіших проблем і йдуть у вигадані ситуації, що їх у нашому житті не існувало. Така література перестає бути носієм національної ідеї. Можливо, я перебільшаю, але певен, що література передусім повинна бути естетичною категорією. Ми дуже багато втратили на тому, що заангажували літературу політично, але іншого виходу не було.

Новим творцям здається, що ми повинні творити тільки естетичні цінності, які не мають жодного стосунку до життя політичного, матеріального, тільки пошуки псевдобарокових форм. Це є. Тому література перестала бути матерією, яка несе національну ідею. Можливо, настане час, коли вона не муситиме цього робити, але завжди буде національно заангажованою! Тому не можна понижувати той заданий тон національної, заангажованої, політичної літератури, доки є загроза національній ідеї. Я не за те, щоб усі кричали “Слава Україні!” й носили вишиванки; не за те, щоб усі в кожному рядку повторювали патріотичні інвективи чи фрази, але обминати, вимивати цього зараз не можна.

Навіть література, у певних виразах досконала, не доходить до людей, оскільки книжки дорогі, їх не видають, адже видавці шукають

спонсорів для літератури, яка має попит на дешевому ринку.

І від цього теж апатія: читач звик читати літературу цікаву, яка кличе до чогось. А зараз бере книжку і каже: що ж це таке? Ми ще не маємо повноцінної держави, не маємо матеріального достатку, маємо обвал гривні тощо, а вони пишуть про щось таке, що треба розшифровувати, або те, що зовсім не стосується національного життя. Література перестала бути чинником політичним, національним. І тому люди втікають від літератури, не читають книжок — не мають за що їх купувати. Люди не мають за що дотягти до зарплати (якщо та зарплата ще є) і починають виголошувати абсурд: “Мені такої держави не треба!” У такому випадку питаю: “А що тобі треба?! Польської держави?! Московської, турецької? Ти можеш мати тільки одну державу: Україну в Україні. І розбудовуй її, працюй на неї. Бо не матимеш жодної — будеш ніхто, залишишся у вакуумі або будеш рабом Москви чи іншого якого сусіди, який колись покуштував українського меду і забути смаку його не може”.

Ми мусимо зараз бути войовничими митцями, мусимо мати войовничу культуру, мусимо боротися так, як боролися наші попередники.

Згадайте, з чого починалася Українська революція. З літератури. Самвидав виготовляли, читали, переписували, сідали за нього в тюрми; за нього виганяли зі Спільки, з роботи — але боролися. Тепер усе це відпало. А ворог, який пришов, який повернувся, дуже легко з цього користується.

Тепер треба впрягатись у плуг і тягти воза, наладованого словом незалежність. Треба те слово наповнювати! Якщо духовно ми не наповнимо ті порожні або напівпорожні міхи, то ніколи не матимемо досконалої незалежності.

Коли був депутатом Верховної Ради, то завжди вискакував на трибуну, як ішлося про духовну культуру, мову тощо. Моїм одностуді, яких щиро люблю, казали: “Романе, є важливіші справи, ніж культура!” А я відповідав: “Нема важливіших справ, ніж культура!” Бо з культури

сім зберегти культуру. Якщо хліб не вродив нині — вродить наступного року. Завод закрився — наступного року відкривється. А втрачена культура не повернеться. І втрат ми зазнали дуже багато — за час незалежності... Через неухвалу, апатію, ігнорування справжньої войовничої, заангажованої національної літератури.

— Романе Івановичу, пишучи історичні романи і багато написавши з історії Львова, Галичини, Ви ніколи не поділяли Україну на дві частини у творах — написали і про Східну, й про Західну Україну. Історія українська у Ваших творах почала виходити на паралель з історією біблійною. Бачу, що Ваші романи, навіяні біблійною тематикою, без якої найбільші письменники не живуть, мають українські реалії...

— У мене вийшло трішки інакше. Раніше “Смерть Юди” чи “Євангеліє від Томи” неможливо було видати, але коли стало можливо, я зрозумів, що той великий цикл — дванадцять історичних романів, де я прослідкував історію України від XV століття до наших днів, треба накрити так, як накривають церкву чи каплицю — банею і хрестом. Вічні категорії були — я їх досліджував — в усі часи. Такі вічні категорії як зрада, сумнів і роздвоєння митця на земну і неземну істоту — не ставлю себе так високо, але так є; поет не може бути тільки земним або тільки небесним. Архипенко казав, що митець мусить стояти однією ногою в реальному світі, а другою — в ірреальному, і тоді буде добрий твір. Якщо стати обома ногами в ірреальному світі — маємо абсурд, якщо ж у суто реальному, то виходить публіцистика і втрачається художність. Ті вічні категорії хотів прослідкувати в іншому матеріалі: як вони звучать у Біблії, у тій вічній історії пошуку духовного життя — своєї екзистенції в духовному втворі. І в мене вийшло. Я зрозумів, що категорії, які досліджував у матеріалі української історії, придатні для неї. Але вони звучать як категорії вічні й у зовсім чужих історичних площинах. У мене вийшла книга “Смерть Юди”, якою я наклав, мов банею, свою хату, яку будував, свою каплицю... Не кинувся в інші теми — послідовно перейшов від національних до загальнолюдських, бо ми як нація, як народ належимо цілому світові й перебуваємо в світовому контексті, тим більш тепер, коли стали незалежними і світ нас уже бачить.

— Слово — це любов. Що таке зрада в слові, що є служіння Словом?

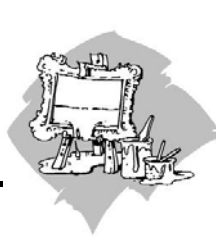
— Слова “зрада” не знаю у своєму житті — маю на увазі зраду слову, зраду переконань, зраду Батьківщині — це чуже для мене.

Служіння Словом... Може аж занадто передавав ваги тому, що пишу. Знав, що живу в такій страшній системі, де іншої зброї, ніж слово, нема. І ставив слово замість зброї. Надавав йому великого значення і в житті літературному, і в побуті. Це і є служіння Словом.

А служіння Слову? Це моє життя — іншого не містю. Так, як у повітрі є суміш азоту й кисню, без яких людина не живе, для мене немислиме життя, де я не писав би. Іноді сам дивуюся, що так багато написав. Але мусив написати, бо служіння Слову — спосіб мого існування. Не маю іншого інструменту для самовираження, для розмови з людьми. Моя професія — перо. Інше — не моє.

Спілкувалася
Любов ГОЛОТА

ЗУПИНКА «МАНДРІВНИХ ЛІТЕР»

Людмила ІЛЬЄНКО

У центрі сучасного мистецтва “Soviart”, що на Андріївському узвозі, 22 за сприяння Посольства Литовської Республіки в Україні відкрито виставку литовської типографіки та каліграфії “Мандрівні літери”.

Ініціатор виставки Аушра Ліскаускенє підготувала її у співпраці з Вільнюською академією мистецтв і Асоціацією графічного дизайну Литви. Торік “Мандрівні літери” мали великий успіх у Санкт-Петербурзі, а цього

травня радують шанувальників мистецтва у столиці України.

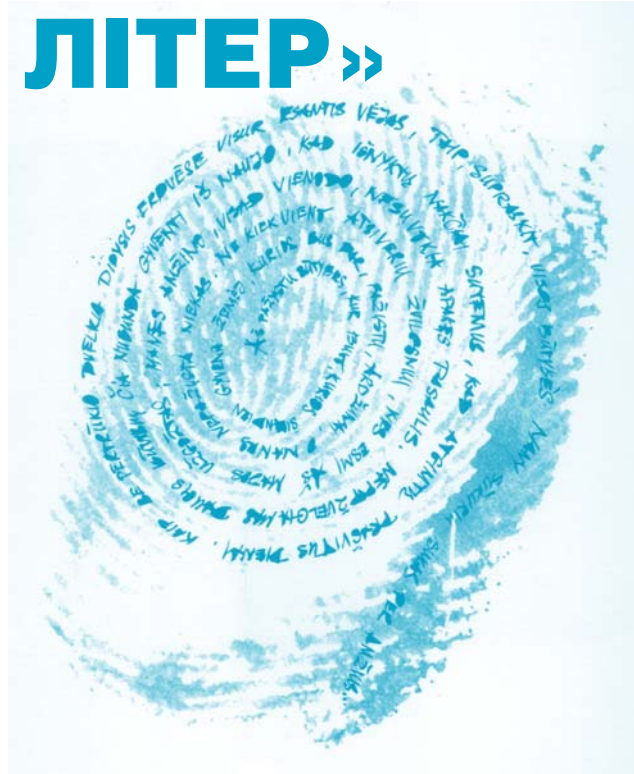
Ця виставка — своєрідна подорож мистецтвом каліграфії й типографіки. Технології, які використали художники, найрізноманітніші: від ткання комп’ютерними верстатами до роботи у “фотошопі”. Емоційний ряд робіт, представлених на виставці, багатий і несподіваний. Ось “Фосілії” Лідії Куклієне, де літери схожі на бурштинові прикраси. Зроблені вони методом цифрового друку на атласі. Ось кухон-

ний фартух, змонтований із запрошень на різноманітні заходи, належить майстрині Вейгель Альмірі Барткявічюте. Ось літери з людських пальців Робертаса Юцайтиса, крізь які проглядає сонечко, а робота називається “Ми — ядерні відходи”. А ось ніби крик Грети Грендайте, зафіксований на папері: “Психо-акустика звука “А”. Літери, вплетені в килим, літери, що зливаються в умивальник, літери, що жахають бездуховністю, як у роботі Донати Порванецкайте “Ідентифікаційний код”, або несуть у со-

бі чиюсь останню надію, як в Евеліні Паукштіте “Лист у в’язницю”. Усе на світі можна виразити літерами...

Виставка закликає замислитися над тим, що у наш час комп’ютерних технологій суспільству все-таки потрібні й літери, і митці. У литовській культурі традиційно каліграфія тісно пов’язана з поезією, а стрункість тексту доповнюється використанням кольорів і фарб, дорогого паперу. Литовці часто записують каліграфічно народну мудрість: прислів’я, поетичні строфи, привітання. Тож каліграфи, дизайнери, майстри художнього текстилю різних поколінь говорять про шрифт, пов’язуючи його з загальнолюдською проблематикою, зокрема національною. Хоч у Литві, за словами Аудрюса Клімаса, автора виставки і професора Вільнюської академії мистецтв, завідувача кафедри дизайну, всі розмовляють литовською.

“На виставці представлено роботи 26 авторів. Це перший етап виставки, другий буде у вересні, — розповідає Аудрюс Клімас, — а третій — 2010 року. Виставку нещодавно експонували у Петербурзі, другий етап плануємо провести у Вільнюсі, а третій — у Гельсінкі. Головна ідея виставки — довести, що письмо не втрачає значення у XXI сторіччі, попри розповсюдження комп’ютерних технологій. Дехто

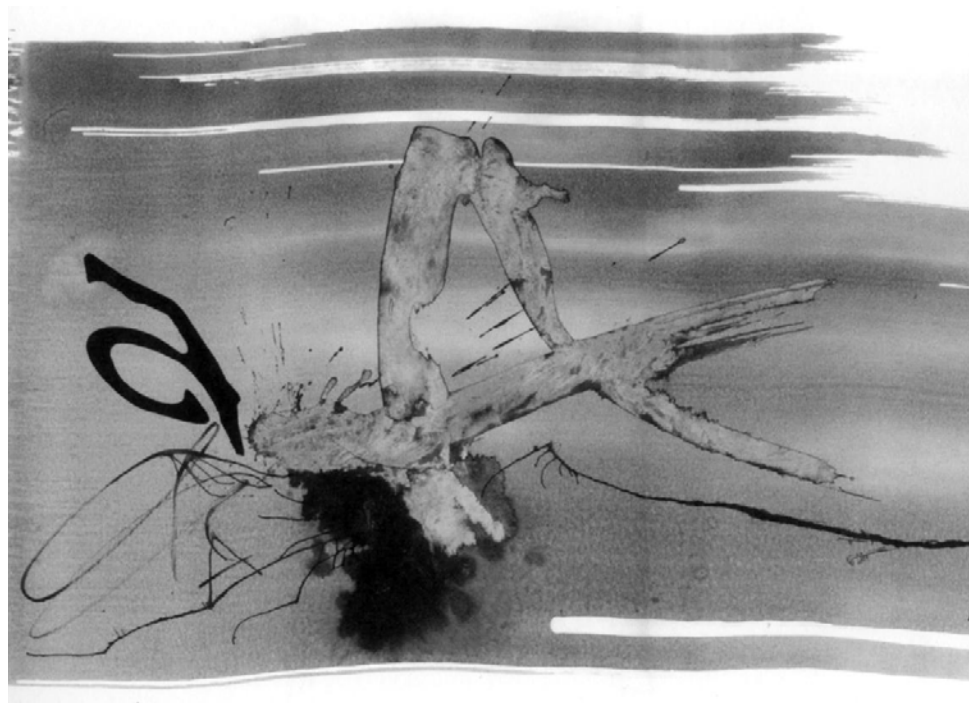
ще пише листи від руки, і старається поліпшувати навички.

Цього року, і це символічно, Литва відзначає тисячоліття письмової згадки про нашу країну в германських документах.

Серед наших авторів — молодь і шановані старійшини каліграфії, наприклад Альбертас Гурскіс, який перший у Литві захистив диплом з каліграфії. Каліграфія — це дуже вузька мистецька галузь, як кажуть, “ніша”. А з іншого боку, у всьому світі є класична каліграфія й інтерпретації на тему каліграфії, й комп’ютерні технології та шрифти”.

До речі, в рамках виставки заплановано також майстер-клас Аудрюса Клімаса. Панові Клімасу дуже сподобався Київ — за його словами, зелений, своєрідний і культурний. Особливий вияв культури гість побачив у тому, що на кожному кроці продають українські сувеніри, а це мистецтво.

Виставку організувала аташе Литовської Республіки в Україні та Грузії з питань культури, а перебування Аудрюса Клімаса в Києві стало можливим завдяки Міністерству культури Литовської Республіки.

КІНОКАННИ

Сергій КЛИМКО

Днями завершився 62-й Каннський кінофестиваль. Головний приз, Золоту пальмову гілку, з рук своєї давньої знайомої, голови цьогорічного журі Ізабель Юпер, отримав австрієць Міхаель Ханеке за картину “Біла стрічка”. Фільм розповідає про ізолюваний світ німецького села перед Першою світовою. Історія суворої протестантської освіти молодого покоління, що його повноліття припадає на правління НСДАП, оповідається на тлі буколічного пейзажу. “Мені цікаво було прослідкувати, як змінюється свідомість дітей, в яку закладають абсолютні цінності, розповісти, до яких наслідків можуть призвести ідеї абсолютизму, неважливо, релігійні чи політичні”.

Ханеке відомий умінням гостро і з великою кінематографічною майстерністю порушувати суспільні питання. 2001 року Юпер зіграла в його скандальній екранізації роману Ельфріди Елінек “Піаністка” (про девіантну сексуальність викладачки австрійської консерваторії), отримавши в Каннах нагороду за найкращу жіночу роль. Цього разу цю нагороду дістала Шарлотта Гензбур, донька знаменитого “французького ук-

раїнця” Сержа Гензбура, за участь у картині Ларса фон Трієра “Антихрист”. Проте Трієр здобув негативне визнання — спеціальний антиприз за “фільм, що принижує гідність жінки”. До речі, приблизно такі самі відгуки феміністок можна було почути і на адресу “Піаністки”.

Великий приз журі фестивалю дістався Жаку Одіяру, авторові “Пророка”. Фільм “Кінатай” філіппінця Бріянте Мендоса здобув приз за найкращу режисуру і викликав захоплення Квентіна Тарантіно. Американський режисер представив каннській публіці “Безславних виродків”, історію окупації Німеччиною Франції, за участь у якому Крістоф Вальц отримав приз за найкращу чоловічу роль, зігравши нацистського полковника Ханса Ланда.

Спеціальний приз за внесок у кіномистецтво було присуджено 86-річному французькому режисеру Алену Рене, відомому за картинами “Торік у Марієнбаді”, “Хіросімо, любов моя”, “Ніч і туман”.

На фестивалі було представлено три українські стрічки: “Одного разу я прокинувся” Марини Кондратьєвої, “День перемоги” Валерія Ямбурського та “Відторгнення” Володимира Лерта.

Фото Ксенії Гладішевої

Фото Ксенії Гладішевої

Віктор Баранов, Іван Драч та Оксана Деркач на відкритті виставки

ЗАПРОШУЄМО НА ВИСТАВКУ!

Оксана ДЕРКАЧ, науковий працівник Національного музею літератури України

У Національному музеї літератури України відкрилася виставка до 80-річчя Героя України, лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка, відомого українського письменника Романа Іванчука.

Відвідувачі музею і шанувальники прозаїка у приміщенні бібліотеки Колегії Павла Галагана мають змогу ознайомитися з творчим доробком та життєвим шляхом прозаїка. Експозиція починається чудовим портретом Романа Іванчука роботи відомого львівського художника Любомира Медведя. Серед найцінніших експонатів — рукописи романів “Четвертий вимір”, “Саксаул у пісках”, “Країна Ірредента”, повісті “Смерть Юди”, рукописні нотатки до славнозвісних “Мальв”.

На виставці представлені видання всіх творів митця, написаних за півстоліття, починаючи зі збірки “Прут несе кригу” (1958) до найновішої прецівної книжки “Моя кунсткамера” (2009). Привабливий ряд періодичних видань з публікаціями ювіляра (“Дзвін”, “Березіль”, “Кур’єр Кривбасу”, “Київ”).

На почесному місці — книжки “Вода з каменю” та “Вогненні стовпи” з автографом нашому музеєві.

Щиро вітаємо Романа Іванчука з високим ювілеєм. Пишаємося Вами, шановний Майстре, і бажаємо усіляких гараздів!